

Rekomendacje strategiczne
Sektorowej Rady ds. Kompetencji
Moda i Innowacyjne Tekstyli
z prognozą dla sektora do roku 2027
Aktualizacja 2023

Opracowane w ramach projektu: „Rada Sektorowa ds. Kompetencji Sektora Przemysłu Mody i Innowacyjnych Tekstyliów” Projekt finansowany z Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój Oś priorytetowa II - Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.12 Zwiększenie wiedzy o potrzebach kwalifikacyjno-zawodowych w ramach umowy nr POWR.02.12.00-00-0008/16-02; Wrzesień, 2023

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Sektor mody i tekstyliów – sytuacja z perspektywy 2023 roku	10
3. Stan aktualny sektorowej edukacji	19
3.1. Edukacja formalna ze zwróceniem uwagi na poziomy sektorowego kształcenia.....	20
3.2. Branżowe zawody.....	21
3.3. Podstawy programowe w zawodach	22
3.4. Kształcenie zawodowe.....	23
3.5. Zestawienie kwalifikacji w szkolnictwie branżowym włączonych do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji	32
3.6. Nowe zawody (innowacyjny eksperyment pedagogiczny): technik tekstronik oraz technik projektant tekstyliów.....	35
3.7. Edukacja pozaformalna (kursy i szkolenia)	36
4. Poprzednia prognoza dla branży – odniesienie się do proponowanych rozwiązań w obszarze edukacji dla sektora przemysłu mody do 2027 roku, tworzonych z perspektywy 2017 i 2019 roku	39
5. Propozycje zmian dostosowujących kształcenie do przyszłości sektora	54
5.1. Rynek pracy 4.0 widziany przez pryzmat kompetencji - sektor a kompetencje przyszłości	58
6. Rekomendacje końcowe	62

1. Wstęp

Mimo postulowanej od pewnego czasu i wskazywanej jako pożądana tendencji *slow life* i związanego z tym trendu *slow textiles i slow fashion* rynek mody oraz powiązany z nim przemysł odzieżowy, włókienniczy, obuwniczy wciąż podlegają dynamicznym zmianom. Część z nich powodowana jest dyktatem trendów, produkcją kolekcji sezonowych i ciągłym nadążaniem za potrzebami konsumentów. Inne natomiast wymuszane są przez fluktuacje występujące w funkcjonowaniu całej gospodarki. Wynikają one z kolei z przeobrażeń otoczenia społeczno-politycznego, zmian w obowiązującym prawie, pojawiania się nowych technologii i wielu innych czynników, które pozornie odległe, mają niebagatelny wpływ na funkcjonowanie polskiego, europejskiego i globalnego przemysłu i rynku. W obecnym świecie, ten złożony układ „naczyni połączonych”, jakim stała się dzięki rozwojowi technologii komunikacyjnych i informatycznych światowa gospodarka, jest wrażliwy na zakłócenia, które mogą zdestabilizować nawet odległe rynki. Te zmiany śledzą i muszą na nie nieustająco reagować nie tylko praktycy życia gospodarczego, ale również sektorowa edukacja wszystkich poziomów (od szkół branżowych po uczelnie wyższe) oraz, a może nawet szczególnie szybko dostrzegać je powinny, podmioty prowadzące pozaformalne formy kształcenia tzn. kursy, szkolenia, doradztwo dopasowane do bieżących potrzeb gospodarki. Dodatkowo, co udowodniły ostatnie wydarzenia pandemiczne, skutkujące zerwaniem łańcuchów dostaw i częściowego dostępu do innych rynków, planując kierunki rozwoju branży należy zabezpieczyć ją i przygotować na sytuacje kryzysowe, a więc podjąć działania, mające na celu zachowanie całej struktury branży, utrzymanie zdolności produkcyjnych poczynając od lokalnych surowców, poprzez wytworzone z nich materiały, półprodukty, a na produktach finalnych kończąc, łącznie z tymi, które są osiągnięciem krajowej myśli innowacyjnej.

Podstawą funkcjonowania każdego sektora gospodarki z obszaru wytwórczego są wykwalifikowane kadry (realizujące procesy projektowe, produkcyjne, sprzedażowe), baza materialna (fabryki, maszyny, urządzenia), surowce produkcyjne oraz technologie (umożliwiające i/lub wspomagające procesy specyficzne dla danej branży). Zapewnienie wszystkich elementów tego łańcucha, a obecnie również przekształcenie go z linearnego w częściowo lub całkowicie cyrkularny, optymalizacja jego składników powinna być celem działania wszystkich podmiotów pracujących w obrębie i na rzecz sektora.

Niniejsze opracowanie ma na celu optymalizację edukacji sektorowej, prowadzącą do zapewnienia kadr niezbędnych do funkcjonowania sektorowego przemysłu i rynku z perspektywą wejścia w kolejne dziesięciolecie XXI wieku. Analogicznie jak wcześniej podstawą tego dokumentu są przygotowane wcześniej, w ramach działań Sektorowej Rady ds. Kompetencji Moda i Innowacyjne Tekstyli „Rekomendacje zmian/rozwiązań w obszarze edukacji dla sektora” oraz dokument o charakterze strategicznym „Rekomendacje zmian/rozwiązań w obszarze edukacji dla sektora przemysłu mody do 2027 roku”¹.

¹ <http://www.modakompetencje.pl/wp-content/uploads/2017/01/Rekomendacje-zmian-rozwi%C4%85za%C5%84-w-obszarze-edukacji-do-2027.pdf>

Zawierają one sugestie kierunków rozwoju w obszarze edukacji branżowej, uwzględniającej rzeczywiste, aktualne potrzeby przemysłu mody (odzież, obuwie, akcesoria) oraz tekstyliów i skórzanego. Rozważania służące aktualizacji sektorowych rekomendacji wybiegają myślą w przyszłość, podejmując próbę uwzględnienia branżowych tendencji i ogólnych trendów gospodarczych. W niniejszym opracowaniu szczególnie odniesiono się do „Rekomendacji rozwiązań w obszarze edukacji dla sektora przemysłu mody – uaktualnienie o zmiany bieżące w obszarze sektora i legislacyjne (grudzień 2019)”². Publikacja ta obejmuje więc z jednej strony weryfikację przedstawionych w ww. dokumentach rekomendacji poprzez ocenę ich realizacji i/lub sensowności utrzymania jako wciąż właściwego kierunku przeobrażeń. Z drugiej zaś pokazuje nową perspektywę rozwoju kształcenia na potrzeby branży, opartą o aktualny stan rynku i przemysłu oraz insighity zmian widoczne dopiero z perspektywy 2023 roku. Przygotowując ten materiał kierowano się wskazaniami pochodzącymi od praktyków branżowego rynku, osób pracujących w obszarze doradztwa zawodowego, edukacji formalnej i pozaformalnej oraz praktyków życia gospodarczego. Oparto się również na dużym doświadczeniu rynkowym i edukacyjnym autorów opracowania. Jego podstawą jest również wnikliwa analiza polskich i zagranicznych publikacji, dotyczących stanu sektora, trendów, branżowych innowacji, zmian tendencji rynkowych oraz na spostrzeżeniach płynących z pracy edukacyjnej, szkoleniowej i doradczej z przedsiębiorcami oraz osobami kształcącymi się w systemie sektorowej edukacji formalnej i pozaformalnej.

Przed przystąpieniem do dalszych rozważań warto na wstępie zdefiniować obszar przemysłu i rynku, którego dotyczy niniejsze opracowanie. Sektor, określany wspólnym mianem moda i tekstylia (w niektórych publikacjach nazywany sektorem tekstylno-obuwniczo-odzieżowym) obejmuje tę część gospodarki, która w Polsce formalnie została sklasyfikowana jako sekcja C – przetwórstwo przemysłowe, a w niej:

- dział 13 (PKD 13) - produkcja wyrobów tekstylnych (nazywana często przemysłem włókienniczym);
- dział 14 (PKD 14) - produkcja odzieży (znana też jako odzieżownictwo);
- dział 15 (PKD 15) - produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych (tu wyróżniamy przemysł obuwniczy, produkcję akcesoriów skórzanych i przemysł futrzarski).

Tworząc analizy stanu rynku i przemysłu mody oraz tekstyliów i branży skórzaney, a szczególnie przewidując perspektywy rozwoju oraz badając stan kapitału ludzkiego należy pamiętać o pełnej gamie profili działania branżowych przedsiębiorstw i zapotrzebowaniu na pracowników o zawodach nieograniczonych do tych, kojarzonych popularnie z modą czy produkcją odzieży. Złożoność sektora, jego interdyscyplinarność, tempo (wymuszane zwłaszcza przez sezonowe trendy estetyczne: odzież, obuwie, akcesoria, tekstylia dekoracyjne) i kierunki rozwoju (liczne sektorowe innowacje oraz pokrewne, aplikowane

² <http://www.modakompetencje.pl/wp-content/uploads/2020/01/Przemys%C5%82-Mody-aktualizacja-rekomendacji.pdf>

w branży), cyfryzacja wszystkich procesów (od projektowych po sprzedażowe), rosnące oczekiwania klientów (jakość i estetyka produktów w odpowiedniej cenie, ich funkcjonalność, ekologiczność wyrobów i procesów) wymuszają na polskich przedsiębiorstwach, działających w branży, stosowanie nowych, zaawansowanych technologii, optymalnych i elastycznych modeli biznesowych oraz stałego doskonalenia kadr, bazy produkcyjnej i procesów. Wszystkie trzy z wymienionych na końcu czynników są bardzo istotne, jednak czynnik ludzki wydaje się być determinującym pozostałe. Na rynku pracy rośnie zapotrzebowanie na specjalistów o odpowiednim poziomie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Te ostatnie są szczególnie ważne w odniesieniu do młodzieży wchodzącej dopiero do systemu edukacji sektorowej. Pewne cechy pokoleniowe np. wysoki poziom umiejętności funkcjonowania w środowisku cyfrowym, chęć udziału w procesach kreatywnych, daje im w tym obszarze przewagę na starcie. Równocześnie jednak niechęć do zdobywania rzetelnej wiedzy, problemy w integracji społecznej w realnym świecie, niski poziom odpowiedzialności, stawiają przed systemem kształcenia przyszłych pracowników sektora duże wyzwania.

*„Obecnie do szkół średnich uczęszczają przedstawiciele **pokolenia Z** – <<[...] nie znają życia bez Internetu i social mediów. Są otwarci i twórczy, ale niełatwo przychodzi im skupienie uwagi na jednym zadaniu. Ich główne cechy to mobilność, szybka reakcja na zmiany i realistyczne podejście do życia. **Pokolenie Z** określane jest również jako: post-milenialsi, pokolenie internetowe oraz pokolenie C (ang. connect (połączenie), communicate (komunikacja), change (zmiana)>>” [<https://interviewme.pl/blog/pokolenie-z> [dostęp: 20.07.2022].]. Natomiast szkoła podstawowa należy do młodych reprezentantów **generacji Alfa**. Oni także – podobnie jak ich poprzednicy – urodzili się w erze cyfrowej, która rozgościła się w naszej rzeczywistości na całego”.³*

Szansą dla sektorowej edukacji i możliwością włączenia do niej szerokiego strumienia przedstawicieli nowych pokoleń są pojawiające się w sektorze innowacyjne, nieznanne jeszcze kilkanaście lat temu zawody np. specjalistów, których obszar zawodowego działania związany jest z wykorzystywaniem technologii IT np. ds. e-commerce, m-commerce, social mediów i s-commerce, analityków internetowych, projektantów i konstruktorów pracujących w świecie wirtualnym i rozszerzonej rzeczywistości, tekstroników, specjalistów od zrównoważonych modeli produkcyjnych i projektowania dla realnego świata.

Równolegle jednak należy zadbać o utrzymanie tej części kształcenia (formalnego i pozaformalnego), która zapewni sektorowi pracowników w najpopularniejszych zawodach branży: pracowników produkcyjnych – operatorów przemysłowych maszyn i urządzeń, przedsiębiorców, tkaczy, dziewiarzy, krawców, odzieżowców, konstruktorów, krojczy, operatorów maszyn szyjących, garbarzy, szewców, cholewkarzy, kaletników, kontrolerów jakości, organizatorów procesów produkcyjnych, branżowych kupców i sprzedawców, logistyków i marketingowców. Rekomendacje więc powinny zmierzać w obu kierunkach: zachowania, a nawet przywrócenia dotychczasowych branżowych profesji o kwalifikacjach dostosowanych do potrzeb obecnego rynku pracy oraz dostrzeżenia nowych kierunków

³ <https://www.nowaera.pl/eduone/zrozumiec-pokolenie-alfa>

kształcenia dla przyszłości branży. Umożliwi to następstwo pokoleniowe zarówno w obszarze wytwórczym, jak i sektorowej edukacji (instruktorzy i nauczyciele zawodu, szkoleniowcy) oraz zapewni rozwój i konkurencyjność polskiego sektora mody i innowacyjnych tekstyliów – przygotuje go do bycia konkurencyjnym w przyszłości.

Fakt nie uwzględnienia całości struktury sektora oraz kompletnego spektrum sektorowych procesów i zawodów, wydaje się istotnym niedopatrzeniem Branżowego Bilansu Kapitału Ludzkiego⁴, który ograniczył się do profesji występujących wyłącznie w odzieżownictwie, choć przecież w definicji branży podanej na stronie 4. przywołanego opracowania wskazuje się na dwa jej działy: C.13 i C.14 (pomija się C.15). Postuluje się więc, aby w kolejnej edycji badań uwzględnić pełną strukturę branży, która sklasyfikowana jako PKD 13, 14, 15 (C.13, C.14, C.15) wygląda, w pewnym uproszczeniu, jak poniżej (na podstawie⁵).

Dział 13 - Produkcja wyrobów tekstylnych obejmuje:

13.1. Przygotowanie i przędzenie włókien tekstylnych

13.2. Produkcja tkanin

13.3. Wykończanie wyrobów włókienniczych

13.9. Produkcja pozostałych wyrobów włókienniczych (w tym: produkcja dzianin metrażowych, produkcja gotowych wyrobów tekstylnych, produkcja dywanów i chodników, produkcja wyrobów powroźniczych, lin, szpagatów i wyrobów sieciowych, produkcja pozostałych technicznych i przemysłowych wyrobów tekstylnych)

Dział 14 - Produkcja odzieży to:

14.1. Produkcja odzieży, z wyłączeniem wyrobów futrzarskich (Produkcja odzieży skórzanej, Produkcja odzieży roboczej, Produkcja pozostałej odzieży wierzchniej, Produkcja bielizny, Produkcja pozostałej odzieży i dodatków do odzieży)

14.2. Produkcja wyrobów futrzarskich

14.3. Produkcja odzieży dzianej

Dział 15 - Produkcja skór i wyrobów ze skór wyprawionych

15.1. Wyprawa skór, garbowanie; wyprawa i barwienie skór futerkowych; produkcja toreb bagażowych, toreb ręcznych i podobnych wyrobów kaletniczych; produkcja wyrobów rymarskich

15.2. Produkcja obuwia

Wspólnym mianownikiem dla tych trzech działów jest wytwarzanie produktów, które jako ubiory (ubiór to odzież, obuwie i akcesoria np. galanteria skórzana) i wyposażenie wnętrz (tekstyli dekoracyjne: np. obrusy, pościel, zasłony) podlegają modzie. Jednak, w każdym z nich można znaleźć takie obszary działania, które mają na celu wytwarzanie wyrobów innych niż te powszechnie kojarzone ze strojami i trendami wzorniczymi. Są to np. odzież oraz obuwie robocze i ochronne (w tym odzież dla wojska, policji, straży pożarnej,

⁴ <https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Branowy-Bilans-Kapitau-Ludzkiego---brana-mody-i-innowacyjnych-tekstyliw---brozura.pdf>

⁵ <https://www.biznes.gov.pl/pl/klasyfikacja-pkd>

obuwie ortopedyczne), tekstyilia techniczne, geotekstyli, medtekstyli, odzież i tekstyilia tekstroniczne (smart, interaktywne, elektronika ubieralna), produkty wytwarzane na potrzeby innych branż np. preformy i struktury izolacyjne dla budownictwa, pasy, poduszki powietrzne, tapicerki, fragmenty karoserii i inne produkowane dla przemysłu motoryzacyjnego, lotniczego, stoczniowego i wiele, wiele innych. Ważną częścią sektora, o znaczącym potencjale rozwojowym i innowacyjnym, z funkcjonującymi na krajowym rynku przedsiębiorstwami, jest ta jego część, która zajmuje się produkcją i przetwarzaniem włókien (np. rPET – poliester recyklingowany), materiałów tekstylnych o rozmaitych zastosowaniach (np. dzianiny 3D, włókniny filtracyjne), włókienniczą inżynierią materiałową oraz chemiczną obróbką wyrobów tekstylnych, skór i futer, w tym przemysł zaawansowanych technologii wykończalniczych, nadających wyrobom nowe cechy estetyczne (farbiarnie, drukarnie) i funkcjonalne (apreturowanie, laminowanie i inne).

„Materiały/tekstyli inteligentne znajdują coraz większe zastosowanie w medycynie, budownictwie, obronności, kosmetologii, sporcie, odzieży ochronnej oraz przemyśle samochodowym. Najnowszą możliwością jest również zastosowanie kompozytów włóknistych do monitorowania ruchów pasażerów pojazdu. Tekstyli i powłoki techniczne będą odgrywały ważną rolę szczególnie w przeżywającym rozkwit obszarze medycznym i pielęgnarskim. Oprócz śledzenia parametrów życiowych (np. tętno, temperatura) nowe materiały mogą wspomagać proces gojenia się ran oraz monitorować funkcje życiowe. Połączone czujniki biochemiczne mierzą wówczas np. płyny ustrojowe i na tej podstawie udzielają zdalnej informacji o stanie zdrowia danej osoby. Techniczne produkty medyczne uzyskują dzięki temu właściwości, których dotąd nie miały, przyczyniając się nawet w ten sposób do powstania nowych koncepcji terapeutycznych. Ochrona służb ratunkowych w przypadku katastrofy lub podczas codziennej pracy przy gaszeniu ognia lub w ratownictwie to kolejny ważny obszar rozwoju dla tekstyliów o właściwościach umożliwiających rejestrowanie parametrów życiowych. Monitorowana może być nie tylko osoba ochraniana, lecz także jej otoczenie – co umożliwia wczesne ostrzeżenie ratowników przed niebezpiecznymi sytuacjami. Ważnym obszarem dla inteligentnych tekstyliów jest też sport, szczególnie wyczynowy. Chodzi przy tym – podobnie jak w zastosowaniach medycznych/pielęgnarskich – o monitorowanie i poprawę parametrów wydajności oraz optymalizację sekwencji ruchów.

Tekstronika stanowi jeden z kierunków rozwoju inteligentnych tekstyliów, które mogą zmieniać swoje właściwości nie tylko dzięki elektroprzewodności, ale również pod wpływem bodźców zewnętrznych (jak temperatura, wilgotność etc.). Zaawansowane prace nad ich rozwojem oraz rosnąca miniaturyzacja elektroniki sprzyjają realizacji coraz bardziej zaawansowanych projektów tekstronicznych. Obecne zastosowania takich układów są bardzo szerokie. Wyroby elektroniki noszonej można zaobserwować nie tylko w nowoczesnych ubiorach ratowniczych. Ważną branżą, w której od lat istnieje ogromne zapotrzebowanie na wyroby najnowszych technologii, jest wojsko. Realizowane tekstroniczne projekty militarne dotyczą inteligentnych materiałów, mikro- i nanotechnologii, przenośnych układów czujników

i autonomicznej komunikacji, które składają się na kompletny system pomiarowy wyposażenia munduru wojskowego.”⁶

Zacytowany powyżej obszerny fragment raportu⁷ daje obraz potencjału przemysłu mody i innowacyjnych tekstyliów, nabierający dodatkowo aktualności wobec stanu konfrontacji militarnej za naszą wschodnią granicą.

Tak jak sektor pracuje na rzecz innych gałęzi gospodarki kraju (np. obronności, ochrony zdrowia), tak na rzecz sektorowych producentów i rynku działają liczne podmioty, identyfikujące się z branżą, ale o charakterze międzysektorowym, typu: dostawcy technologii (maszyn, urządzeń, branżowych systemów IT), serwisy maszynowe i komputerowe, programiści, branżowi logistycy, handel, marketing oraz edukacja formalna i pozaformalna. Jest to bardzo różnorodny system rozmaitych powiązań i zależności, który w całości dopiero tworzy skomplikowany obraz jednego z najtrudniejszych obszarów rynkowych – sektor mody i innowacyjnych tekstyliów. Najtrudniejszych, gdyż wyzwania, z którymi trzeba mierzyć się pracując w lub na potrzeby branży, polegają na pracy pod presją czasu, nieustannej konieczności śledzenia zmieniających się sezonowo trendów, kształtujących gusty i oczekiwania klientów, rywalizacji na bardzo konkurencyjnym, zglobalizowanym rynku.

Żadna inna branża nie jest tak narażona na krótkoterminowe zmiany tendencji konsumenckich i preferencji zakupowych klientów (szczególnie niepoddających się niekiedy racjonalnej ocenie trendów estetycznych), jak branża mody i powiązany z nią przemysł włókienniczy, obuwniczy, skórzany. Interdyscyplinarność branży obejmującej trzy wymienione powyżej działy PKD 13, 14 i 15, czyni ją niełatwą do analizy i oceny, ale z drugiej strony pozwala znaleźć w niej pracę i możliwość realizacji kariery zawodowej osobom o bardzo różnych zainteresowaniach, predyspozycjach i profesjonalnych preferencjach. Tworząc niniejsze opracowanie uwzględniony zostanie pełny obraz sektora i rynkowego zapotrzebowania na branżowy kapitał ludzki – jeden z najcenniejszych zasobów na rynku pracy.

Natomiast wybiegając myślą naprzód, należy podjąć działania, które zapewnią rozwój sektora i trwanie rodzimych przedsiębiorstw, dających pracę i źródła dochodu ludziom, korzyści dla gospodarki, realne źródła innowacji, a przede wszystkim zapewniają zachowanie potencjału technologicznego i produkcyjnego w kraju, co nabiera szczególnego znaczenia w dobie niepewnych łańcuchów dostaw i ograniczeń światowej wymiany handlowej.

⁶ https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/sektor-moda_raport_24-06-2020.pdf

⁷ ibidem

Jednym z kluczowych warunków trwania i rozwoju sektora jest kształcenie odpowiednio przygotowanych kadr dla wszystkich poziomów wytwarzania (od wykwalifikowanych robotników po inżynierów, a na zapleczu rozwojowym i naukowo-badawczym kończą). Jak stwierdzono w przywołanym wcześniej raporcie⁸ ważne jest takie edukowanie na potrzeby sektora, które zapewnia odpowiednie kwantum wiedzy, umiejętności i kompetencji, dopasowane do poziomu kształcenia, ale przede wszystkim do realnych potrzeb rynku pracy, a nawet wyprzedzające, przewidujące przyszłe oczekiwania i zapotrzebowanie kadrowe branży. Bardzo istotny jest tu dodatkowo: *„rozwój i utrzymywanie wystarczającej liczby specjalistów wykwalifikowanych w zakresie nowych technologii tekstylnych, usprawnienie współpracy między uniwersytetami, szkołami i biznesem, opracowanie programów emerytalnych i elastycznych rozwiązań dla seniorów w celu ułatwienia transferu wiedzy fachowej od starszego pokolenia do młodych pracowników sektora.”*⁹

⁸ https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/sektor-moda_raport_24-06-2020.pdf

⁹ ibidem

2. Sektor mody i tekstyliów – sytuacja z perspektywy 2023 roku

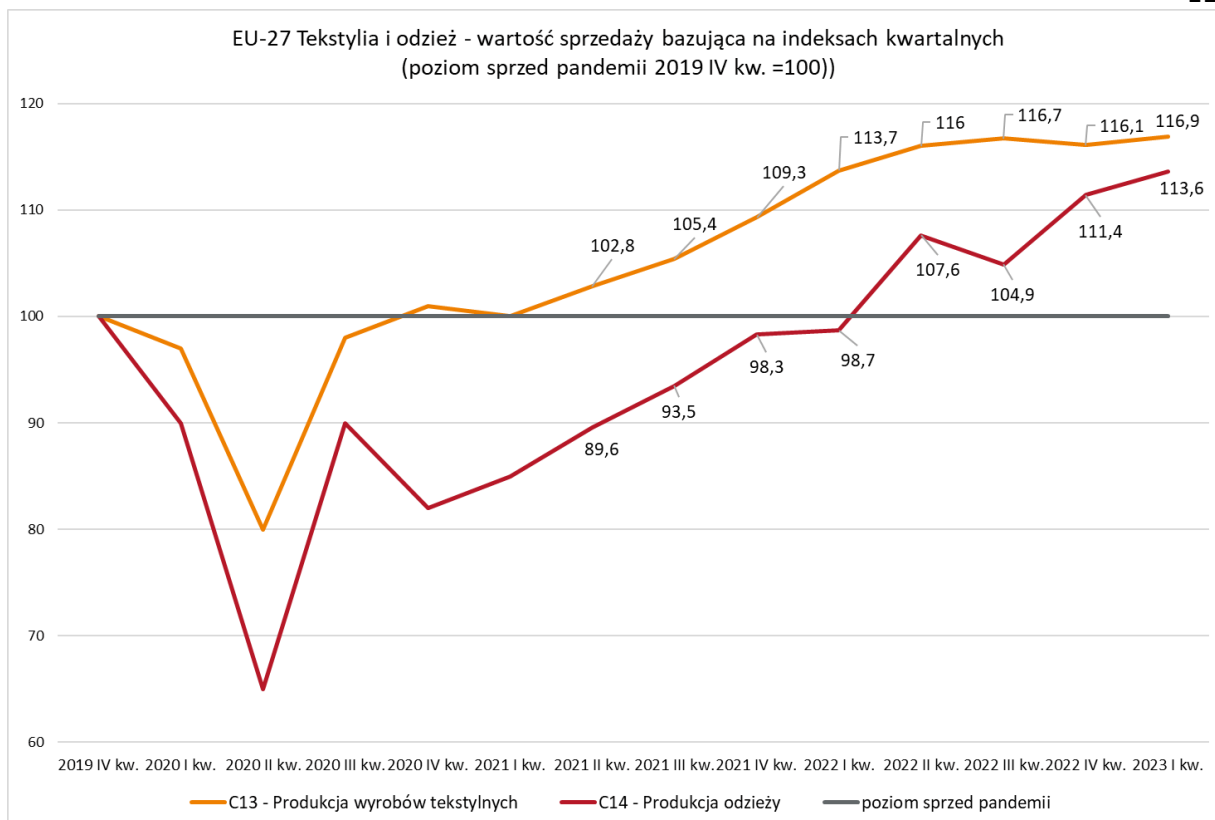
Czas, w którym powstaje niniejsza aktualizacja, jest bardzo interesujący z powodu dynamicznych i w najnowszej historii XXI wieku niespotykanych zmian, jakie zachodzą na rynku oraz w przemyśle. Wywołane są one sytuacją popandemiczną (COVID-19), trwającym wciąż konfliktem na wschodzie Europy oraz dwucyfrową inflacją, która destabilizuje rynek i zawsze utrudnia planowanie przyszłości. Równocześnie jednak każda kryzysowa sytuacja, potraktowana jako punkt wyjścia do rzetelnej analizy, będącej podstawą zabezpieczenia gospodarki przed podobnymi perturbacjami w przyszłości lub wypracowania mechanizmów stabilnego funkcjonowania w tych obiektywnie trudnych warunkach, może być wykorzystana do doskonalenia się wszystkich podmiotów rynkowych oraz organizacji i instytucji pracujących na ich rzecz, w tym sektorowych ciał doradczych i edukacyjnych.

Mimo obiektywnych trudności, przytoczone poniżej dane pokazują wielki potencjał rynkowy sektora, wynikający z jednej strony z rozbudzonych postaw konsumenckich (wydaje się, że klienci odreagowują czas izolacji i ograniczonego dostępu do przestrzeni zakupowych), z drugiej z wciąż ćwiczonej w sektorze umiejętności śledzenia potrzeb klientów i wcześniejszego stosowania działań, dostosowujących branżową ofertę (wzornictwo, jakość, struktura produktów, ich ceny) do sezonowej sytuacji na rynku. Sektor, a zwłaszcza jego część związana z modą, od lat funkcjonuje pod presją zmian, tendencji rynkowych i sezonowych trendów. Należy jeszcze dodać, że sytuacja na polskim rynku jest bardziej optymistyczna niż na rynku europejskim. Przyczyną takiego stanu może być to, że społeczeństwo polskie, będące wciąż „na dorobku” i jednocześnie charakteryzujące się dużymi aspiracjami, gotowe jest do większego wysiłku, umożliwiającego systematyczne zwiększanie potencjału konsumpcyjnego (zakupowego) – cecha rynków aspirujących.

Jak wskazują dane zaprezentowane na wykresie (rys.1.) po znaczącym załamaniu produkcji odzieży i tekstyliów w 2020 roku, w drugim kwartale 2022 roku, zarówno przemysł tekstylny, jak i odzieżowy, przekroczyły w całej UE poziom wartości produkcji przedpandemicznej (oznaczonej jako 100). Nie oznacza to jednak końca problemów, gdyż jak podano na podstawie badań przeprowadzonych w UE27 pod koniec 2022 roku: *„Patrząc w przyszłość, nastroje gospodarcze w branży T&C¹⁰ pogarszają się, co sugeruje, że aktywność gospodarcza spadnie w drugim kwartale 2023 r. Wskaźnik zaufania biznesowego w UE na kolejne miesiące w branży tekstylnej osłabił się, co wynika głównie z bardziej pesymistycznych poglądów menedżerów na temat ich aktualnych poziomów zamówień oraz adekwatności zapasów wyrobów gotowych do poziomu sprzedaży. Nastroje przedsiębiorców w branży odzieżowej uległy znacznemu pogorszeniu (-10 punktów w czerwcu w porównaniu do maja), co powoduje dalsze zmniejszanie planów produkcyjnych, wynikające z ocen bieżącego poziomu ogólnych ksiąg zamówień oraz zwiększania się zapasów wyrobów gotowych ocenionego jako zbyt duży/powyżej normy.”¹¹*

¹⁰ T&C z ang. Textiles & Clothing – tekstylia i odzież

¹¹ <https://euratex.eu/economic-update/>

Rys.1. Wykres wartości sprzedaży odzieży i tekstyliów w odniesieniu do sytuacji przedpandemicznej¹²

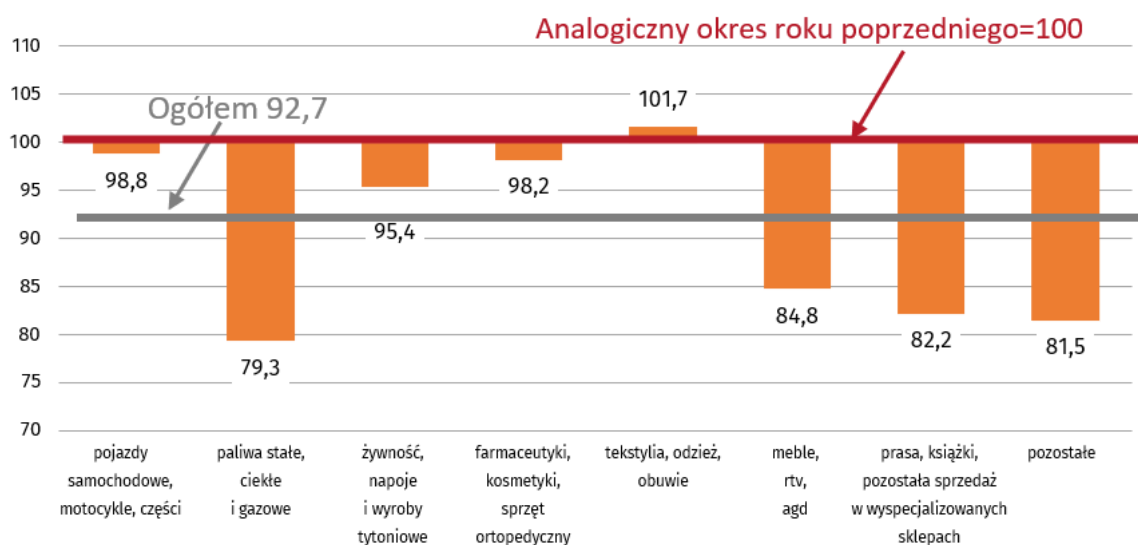
W Polsce natomiast, według ostatnich dostępnych na stronie GUS¹³ danych, pochodzących z marca 2023 roku, w okresie pierwszego kwartału bieżącego roku obserwowany był na krajowym rynku spadek sprzedaży detalicznej (liczonej w cenach stałych) ogółu produktów na poziomie -3,5 %, natomiast sprzedaż tekstyliów, odzieży i obuwi w analogicznym okresie odnotowała wzrost o 9,6% i był to największy wzrost z uwzględnionych w statystyce GUS grup produktowych (sektor tekstylia, odzież, obuwie wyprzedził nawet sprzedaż samochodów, kosmetyków i farmaceutyków, które również odnotowały wzrost sprzedaży). Świadczy to o potencjale rynkowym branży i jej odporności na fluktuacje.

¹² <https://euratex.eu/economic-update/>

¹³ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/handel/dynamika-sprzedazy-detalicznej-w-marcu-2023-roku,14,100.html>

Tabela 1. Dynamika sprzedaży detalicznej (ceny stałe) – fragment tabeli GUS¹⁴

Wyszczególnienie	03. 2023		01-03. 2023
	02. 2023=100	03. 2022=100	01-03. 2022=100
OGÓŁEM	114,0	92,7	96,5
w tym:			
Tekstylia, odzież, obuwie	117,2	101,7	109,6

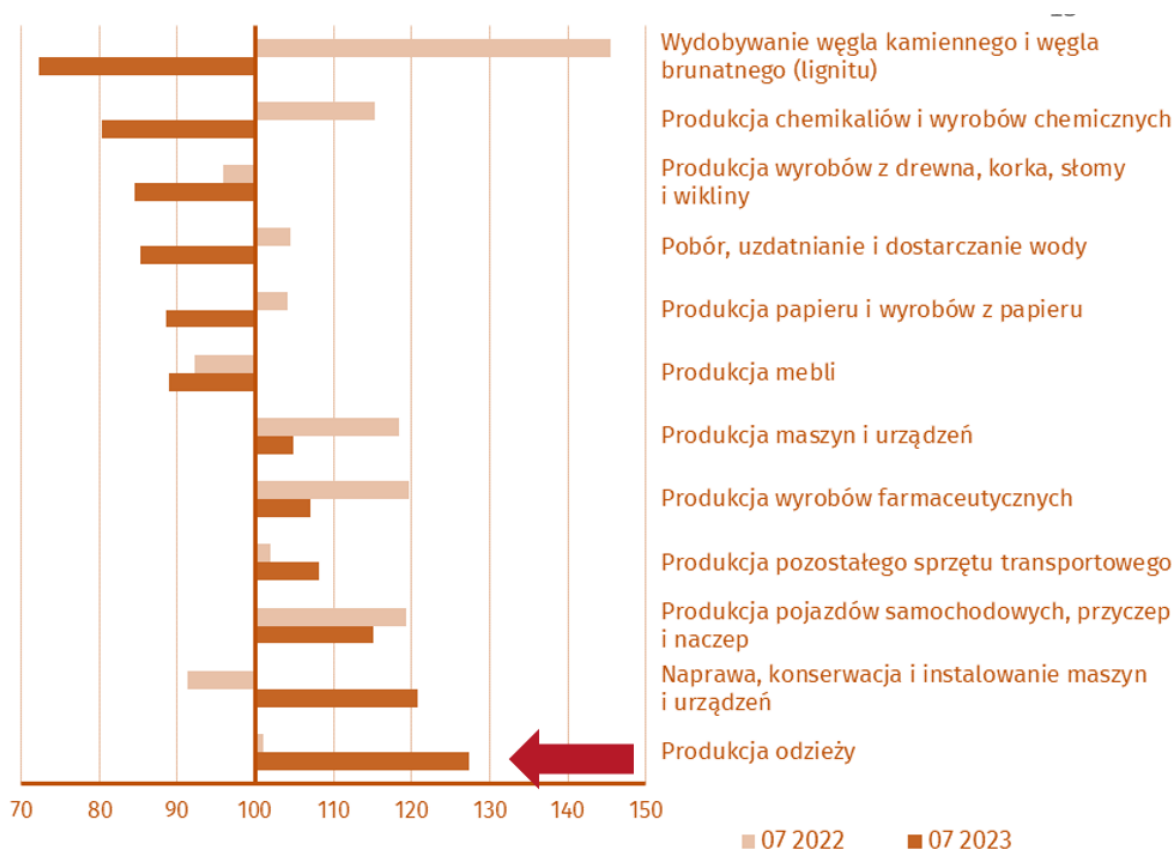
Rys.2. Wykres sprzedaży detalicznej towarów w marcu 2023 r. według rodzajów działalności przedsiębiorstwa (ceny stałe) – analogiczny okres roku poprzedniego=100, na podstawie danych GUS¹⁵

Na ogólnym tle spadkowej tendencji sprzedaży w kraju w lipcu 2023 roku, jeszcze bardziej optymistycznie wyglądają dane dotyczące branży, choć niestety na stronie GUS dostępne są wyłącznie te, które dotyczą wyłącznie produkcji i sprzedaży odzieży. Mianowicie: „według wstępnych informacji w lipcu br., w stosunku do lipca ub. roku, spadek produkcji sprzedanej (w cenach stałych) odnotowano w 24 (spośród 34) działach przemysłu, m.in. w wydobywaniu węgla kamiennego i węgla brunatnego (lignitu) – o 27,7%, w produkcji chemikaliów i wyrobów chemicznych – o 19,6%, wyrobów z drewna, korka, słomy i wikliny – o 15,5%, papieru i wyrobów z papieru – o 11,5%, mebli – o 11,1%, metali – o 10,4%, wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych – o 8,8%. Wzrost produkcji sprzedanej przemysłu, w porównaniu z lipcem ub. roku, wystąpił w 10 działach, m.in. w naprawie, konserwacji i instalowaniu maszyn i urządzeń – o 20,7%, w produkcji pojazdów

¹⁴ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/handel/dynamika-sprzedazy-detalicznej-w-marcu-2023-roku,14,100.html>

¹⁵ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ceny-handel/handel/dynamika-sprzedazy-detalicznej-w-marcu-2023-roku,14,100.html>

samochodowych, przyczep i nacze – o 15,0%, pozostałego sprzętu transportowego – o 8,1%, maszyn i urządzeń – o 4,9%.” **Odzieżownictwo natomiast odnotowało sprzedaż produkcji na poziomie rekordowych na tle innych branż - ponad 25% na plus.**

Rys.3. Wykres dynamiki zmian produkcji sprzedanej przemysłu według wybranych działów PKD (ceny stałe; poprzedni rok=100)¹⁶

Jednym z najnowszych opracowań (z czerwca 2023 roku), niestety również ograniczonym tylko do produkcji odzieży, jest publikacja Departamentu Analiz Ekonomicznych Banku PKO BP pt. „BRANŻA ODZIEŻOWA Pozycja międzynarodowa polskich producentów i prognozy rozwoju rynku do 2027”¹⁷.

Według danych w nim zawartych światowy handel odzieżą z uwzględnieniem sytuacji Polski wygląda następująco¹⁸:

- Wg szacunków Statista w 2022 światowa branża odzieżowa osiągnęła wzrost sprzedaży o prawie 11%, do poziomu 1450 mld EUR, przekraczającego o blisko 3% wartość rynku z 2019 – sprzed pandemii COVID-19.

¹⁶ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/przemysl-budownictwo-srodk-trwale/przemysl/dynamika-produkcji-sprzedanej-przemyslu-w-lipcu-2023-roku,13,55.html>

¹⁷ https://www.pkobp.pl/media_files/156ee952-1c6a-4f2a-9d23-2bfbbc16e3e0.pdf

¹⁸ <https://www.pkobp.pl/centrum-analiz/analizy-sektorowe/przemysl-i-energetyka/branza-odziezowa-pozycja-miedzynarodowa-polskich-producentow-i-prognozy-rozwoju-rynku-do-2027/>

- Według prognoz Statystyki, w latach 2023-2027 wartość przychodów całego rynku odzieży w Europie odnotuje dużo szybszy niż przed pandemią wzrost w wysokości 6,1% średnio rocznie, osiągając poziom 506,2 mld EUR w końcu okresu.
- Segmentem z najwyższym udziałem w rynku odzieży jest odzież damska, jednak w latach 2023-2027 to odzież męska będzie segmentem rynku o najwyższym średnim rocznym tempie wzrostu (z CAGR w tym okresie rzędu 5,4%).
- W 2022 Polska była 12. największym eksporterem odzieży na świecie – z udziałem w rynku na poziomie 1,8% – oraz 9. największym importerem - z udziałem w wysokości 2,8%.
- W klasyfikacji wg 4-cyfrowych kodów CN największą kategorią polskiego eksportu odzieży w 2022 była pozycja 6204 obejmująca: zestawy ubraniowe, odzieżowe, żakiety, blezery, suknie, spódnice, spódnice-spodnie, spodnie, ogrodniki, bryczesy i szorty (bez kąpielowych), damskie lub dziewczęce, i stanowiąca 18,5% polskiego eksportu odzieży ogółem.¹⁹
- Głównymi kierunkami eksportowymi dla polskich producentów w 2022 były kraje europejskie. Od lat dominującym odbiorcą są Niemcy, do których w 2022 trafiło 46,1% polskiego eksportu odzieży. Trzej kolejni odbiorcy w 2022 to: Czechy, Rumunia i Holandia, które nabyły łącznie 13,7% eksportowanej przez Polskę odzieży.²⁰

Cały sektor charakteryzuje bardzo wysoki poziom prywatyzacji, ale również znaczne rozdrobnienie (ponad. 30.000 podmiotów w 2023 roku), co może być traktowane jako atut – szybkie dostosowywanie się do potrzeb rynku, elastyczność małych struktur, ale i jako wada – np. brak potencjału innowacyjnego. Udział firm mikro, małych i średnich w sektorze jest o wiele większy niż w przypadku danych dla ogółu przedsiębiorstw (nawet kilkukrotnie większy). Równocześnie jednak średni okres funkcjonowania przedsiębiorstw z sektora jest dłuższy niż dla ogółu. Mamy więc do czynienia z przedsiębiorstwami, które pomimo trudnych warunków rynkowych w okresie przemian gospodarczych końca XX, jak również dużej konkurencji ze strony globalnej konkurencji, w tym azjatyckich producentów, utrzymują się i funkcjonują z sukcesem na rynku krajowym i eksportują produkty na inne rynki. Są to głównie polskie przedsiębiorstwa, oparte na rodzinnych tradycjach.

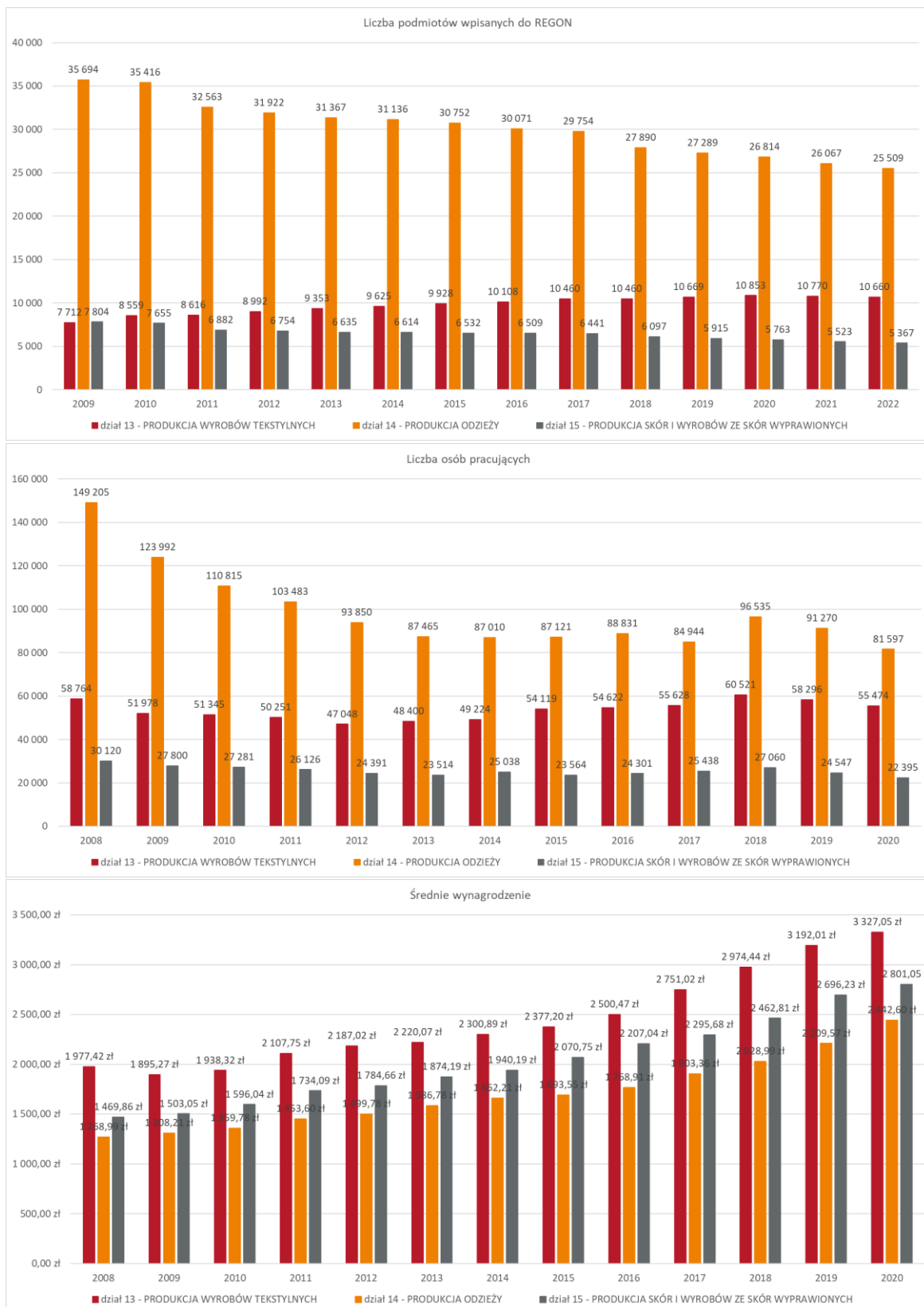
Dodatkowo, jak podano w BBKL²¹ (pomijając na podstawie przyjętej definicji sektora dział C.15):

- **zapotrzebowanie na pracowników: do 2030 r. w Polsce potrzebnych będzie ok. 30 tys. dodatkowych osób w przemyśle tekstylno-odzieżowym;**
- **potencjał: przemysł tekstylno-odzieżowy należy w UE do najbardziej innowacyjnych;**
- **Polska zajmuje drugie miejsce pod względem liczby zakładów i trzecie pod względem zatrudnienia w sektorze tekstylno-odzieżowym w UE.**

¹⁹ https://www.pkobp.pl/media_files/156ee952-1c6a-4f2a-9d23-2bfbbc16e3e0.pdf

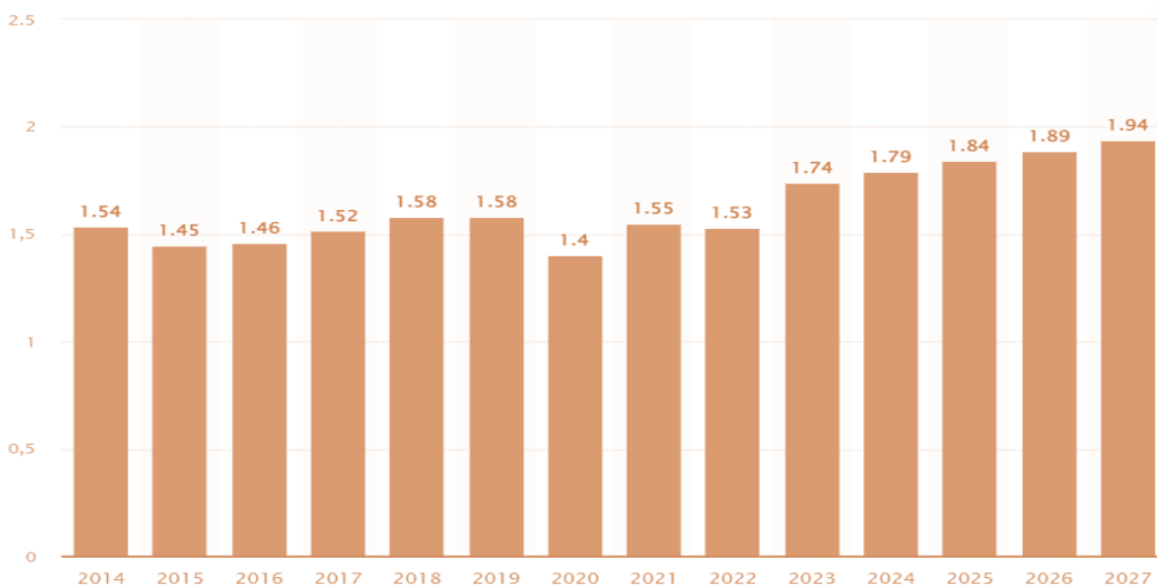
²⁰ ibidem

²¹ <https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Branowy-Bilans-Kapitau-Ludzkiego---brana-mody-i-innowacyjnych-tekstyliw---broszura.pdf>

Rys.4. Zmiany liczby sektorowych podmiotów, osób w nich pracujących i średniego wynagrodzenia - opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS²²

²² <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start>

Rys.5. Przychody z rynku odzieżowego na świecie w bilionach USD, w latach 2014-2022 (dane bieżące) oraz prognoza wzrostowa na lata 2023-2027²³

Dane te, a przede wszystkim akcentowane w nich ogólne prognozy tendencji wzrostowych na przyszłość (patrz rys.4.), dają perspektywę planowania rozwoju zawodowego w powiązaniu z branżą, wpisanego w kierunki przyszłości światowego, europejskiego i polskiego sektora odzieżowo - skórzano – tekstylnego.

Mimo dobrych informacji o sprzedaży sektora i optymistycznych prognoz należy jednak brać pod uwagę fakt, że liczba podmiotów związanych z sektorem systematycznie maleje (rys.4.), tylko w obszarze produkcji wyrobów tekstylnych jest w miarę stabilna, a okresowo nawet wykazuje tendencje wzrostowe. Jest to ważne spostrzeżenie przy widzeniu całego obrazu branży. W tym też dziale najszybciej rosną zarobki pracowników, choć we wszystkich wykazują tendencję wzrostową. Sytuacja na rynku i w przemyśle, również tym sektorowym, nie jest stabilna. Choć dane sprzedażowe napawają optymizmem, to trzeba pamiętać o szerszym kontekście zmian zachodzących w otaczającym świecie. Sektor odczuł bardzo pandemiczne ograniczenia. Innym z ważnych efektów pandemii oraz konfliktu zbrojnego, rozgrywającego się tuż za naszą wschodnią granicą, jest przebudowa geopolityczna świata i związane z nią zmiany w dotychczasowych łańcuchach logistycznych, istotne również dla funkcjonowania sektorowego rynku. Jednoznacznie można stwierdzić, że światowe gospodarcze powiązań są w procesie przebudowy, w kierunku poszukiwania bardziej lokalnych źródeł surowców, materiałów, produkcji, ale również lepszego plasowania gotowych wyrobów na lokalnym rynku – produkcja i sprzedaż wewnętrzna. Pandemia, inflacja, presja otoczenia na skrócenie i transparentność kanałów zaopatrzeniowych i miejsc

²³ <https://www.statista.com/forecasts/821415/value-of-the-global-apparel-market>

wytwarzania oraz aktualne i planowane regulacje środowiskowe, preferowanie i promowanie cyrkularnych modeli produkcyjnych (poszukiwanie i rozwój technologii umożliwiających taką transformację), zmuszają firmy do przemyślenia strategii biznesowych, a sferę edukacyjną do dostosowania kształcenia na potrzeby czasu przełomu trzeciej i czwartej dekady XXI wieku.

Jak podano w raporcie PKO BP²⁴, dotyczącym branży mody, prognozowany jest wzrost sprzedaży on-line kosztem tradycyjnych kanałów dystrybucji. „*Prognozuje się, że do 2025 udział przychodów z kanałów e-commerce zwiększy się do 43%.*” W Polsce w 2022 roku udział kanału on-line w sprzedaży odzieży wyniósł 37,8%.²⁵

Natomiast udział odzieży ze zrównoważonych źródeł na polskim rynku w 2022 wyniósł zaledwie 4,7%²⁶. Choć liczba ta wydaje się być mała, to, gdy porównamy ją z 5,4% na rynku USA oraz 6% Niemcy i najwięcej, bo 6,3%, Wielka Brytania, to krajowe dane nie wyglądają niepokojąco. Porównanie się z bardziej dojrzałymi rynkami wskazuje natomiast na kierunek rozwoju, ale nie dyskredytuje rodzimego rynku.

Chcąc wytypować obszary zmian na rynku oraz w przemyśle mody i tekstyliów, proponuje się wziąć pod uwagę kierunki, które będą miały wpływ na poszukiwane na rynku pracy kwalifikacje, a co za tym idzie będą istotne dla proponowanych rekomendacji rozwoju sektorowej edukacji, w tym powstawania nowych profesji lub zmian profilu dotychczasowych.

Są nimi:

1. zerwanie z biznesowym modelem *fast textiles i fast fashion* na rzecz tendencji *slow*;
2. lokalność produkcji opartej o miejscowe surowce i materiały (zoptymalizowane łańcuchy dostaw i lokalność produkcji);
3. zachowanie zdolności wytwórczych z uwzględnieniem całego spektrum sektorowych profesji oraz odradzających się tradycji rzemieślniczych (przeróbki, naprawa ubrań, butów, wytwarzanie wyrobów na indywidualne zamówienia);
4. wykorzystanie inżynierii materiałowej i biotechnologii do produkcji nowych surowców i materiałów oraz w procesach przetwarzania i utylizacji produktów, częściowe zastępowanie tradycyjnych surowców tekstylnych, odzieżowych i obuwniczych surowcami ze źródeł odnawialnych i biodegradowalnymi;
5. moda na innowacyjne produkty o podwyższonej funkcjonalności, w tym produkty włókiennicze oraz ubiory tekstroniczne i nanotechnologiczne zabezpieczające życie i zdrowie ludzkie;

²⁴ https://www.pkobp.pl/media_files/156ee952-1c6a-4f2a-9d23-2bfbbc16e3e0.pdf

²⁵ Ibidem, na podstawie International Trade Centre (HS 61 i 62), Statista

²⁶ https://www.pkobp.pl/media_files/156ee952-1c6a-4f2a-9d23-2bfbbc16e3e0.pdf

6. wykorzystanie innowacyjnych technologii w procesie projektowym, produkcyjnym i sprzedażowym (od systemów CAD/CAM²⁷ po AI²⁸, od projektowania w 2D²⁹ po symulacje w 3D³⁰);
7. personalizacja produktów wytwarzanych przemysłowo (*mass customization*);
8. wykorzystanie Internetu, wirtualnej (VR) i rozszerzonej rzeczywistości (AR) w procesach projektowych i sprzedażowych;
9. przechodzenie od modelu gospodarki linearnej do procesów o obiegu zamkniętym;
10. neutralność środowiskowa sektorowych procesów.

Wymienione powyżej makrotendencje, zostaną uwzględnione w sugerowanej aktualizacji strategicznych rekomendacji dla sektora.

Główne branżowe wyzwania z perspektywy 2023 roku wymieniono poniżej.

1. Aspekt ekonomiczny:

- zachowanie zdolności produkcyjnej i efektywności ekonomicznej;
- posiadanie umiejętności konkurencji na międzynarodowych rynkach (marka – produkt);
- wygrywanie na rynku lokalnym.

2. Aspekt technologiczny:

- zdolność do implementacji nowoczesnych technologii;
- świadomość rozwoju inżynierii materiałowej i nowatorskich produktów;
- odbudowa potencjału innowacyjnego branży.

3. Aspekt społeczny:

- kształtowanie pożądanych postaw konsumenckich – zerwanie z modelem konsumeryzmu na rzecz świadomej konsumpcji, kształtowanie właściwych wzorców estetycznych;
- wytworzenie postawy „patriotyzmu gospodarczego”;
- zmiana wizerunku branży w odbiorze społecznym – atrakcyjny, stabilny, dający szanse rozwoju pracodawca; odpowiedzialny dostawca i producent dóbr dla realnego świata.

²⁷ CAD (ang. *Computer Aided Design*) - projektowanie wspomagane komputerowo

CAM (ang. *Computer Aided Manufacturing*) – systemy komputerowe, które wspomagają procesy produkcyjne

²⁸ AI (ang. *Artificial Intelligence*) - sztuczna inteligencja

²⁹ Grafika 2D (ang. *2 Dimensional*) - grafika dwuwymiarowa, w której można określić tylko dwa wymiary danego obiektu – szerokość i wysokość; obejmuje modele geometryczne, nazywane grafiką wektorową, obrazy cyfrowe, określane jako grafika rastrowa oraz tekst

³⁰ Grafika 3D (ang. *3 Dimensional*) - grafika trójwymiarowa – dziedzina grafiki komputerowej zajmująca się głównie wizualizacją trójwymiarową danych geometrycznych pozwalających na przedstawienie dowolnego obiektu lub powierzchni w technice trójwymiarowej. Obiekt (model) 3D jest matematyczną reprezentacją dowolnego trójwymiarowego ciała; może być wyświetlany wizualnie jako dwuwymiarowy obraz w procesie zwanym renderowaniem 3D lub może być używany w niegraficznych symulacjach komputerowych i obliczeniach; dzięki drukowaniu 3D modele są renderowane w rzeczywistą fizyczną reprezentację 3D, na tyle na ile dokładnie obiekt fizyczny może odpowiadać modelowi wirtualnemu
[\[https://pl.wikipedia.org/wiki/Grafika_3D\]](https://pl.wikipedia.org/wiki/Grafika_3D)

3. Stan aktualny sektorowej edukacji

W przypadku kształcenia zawodowego warto zastanowić się na początku analizy obecnego systemu edukacji nad tym czym jest kwalifikacja, a czym kwalifikacja zawodowa. Terminy te są istotne, bowiem stanowią potwierdzenie konkretnych umiejętności profesjonalnych w branżowej szkole I i II stopnia oraz w technikach czy liceach zawodowych.

Kwalifikacja to zbiór wyników i rezultatów uczenia się w obszarach: wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, które zdobywa się dzięki edukacji formalnej, pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne. Wszystkie formy muszą być zgodne z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie jest weryfikowalne w walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący.³¹

Natomiast kwalifikacja w zawodzie lub zawodowa to specjalny dla danej profesji pakiet oczekiwanych efektów kształcenia, potwierdzonych certyfikatem kwalifikacji zawodowej wydanym przez okręgową komisję egzaminacyjną, po zdaniu egzaminu zawodowego w zakresie jednej kwalifikacji.

Kwalifikacje w zawodzie wydzielone w obszarach poszczególnych profesji są opisane w podstawie programowej kształcenia w określonych zawodach, jako zbiór oczekiwanych efektów kształcenia: wiedzy, umiejętności zawodowych oraz kompetencji personalnych i społecznych, które pozwalają na samodzielne wykonywanie zadań zawodowych. Także stanowią fundament kryteriów weryfikacji efektów kształcenia.

W ostatnim raporcie BBKL³² podano, że:

„Nie przewiduje się radykalnych zmian w strukturze zatrudnienia w branży, oprócz wspomnianych wyżej niedoborów kadry będących wynikiem starzenia się kadr produkcyjnych. W ciągu kolejnych 3 lat będzie utrzymana dotychczasowa struktura zatrudnienia. Także zdecydowana większość (95%) pracowników biorących udział w badaniu zadeklarowała, że nie poszukuje obecnie innej pracy. Pracownicy na ogół są zadowoleni z miejsca, w którym pracują. Najlepiej ocenianymi przez pracowników aspektami są poczucie jej sensu oraz robienie tego, co się lubi. Z tymi odpowiedziami zgodziło się po 94% pracowników. W toku badania nie zidentyfikowano nowych stanowisk, które miałyby powstać w branży. Obserwowany jest trend szerszego wykorzystania osób posiadających kompetencje cyfrowe (np. z zakresu e-commerce, social media). Nie można jednak uznać, że są to nowe stanowiska, a jest to szersze wykorzystanie w ramach procesów branżowych ekspertów, którzy funkcjonują już w innych obszarach rynku.”

Ocena ta wydaje się być tylko częściowo prawdziwą, ze względu na ograniczenie się w badaniu do cząstkowo wytypowanych i zdiagnozowanych obszarów branży (jest to wyłącznie konwencjonalna produkcja odzieży, na co wskazują wymienione główne procesy

³¹ <https://kwalifikacje.edu.pl/czym-sa-kwalifikacje/>

³² https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/BBKL-Moda-i-innowacyjne-tekstyli_22_7_2022.pdf

biznesowe oraz kluczowe stanowiska). Jak podano w poprzednich rekomendacjach dla sektora³³:

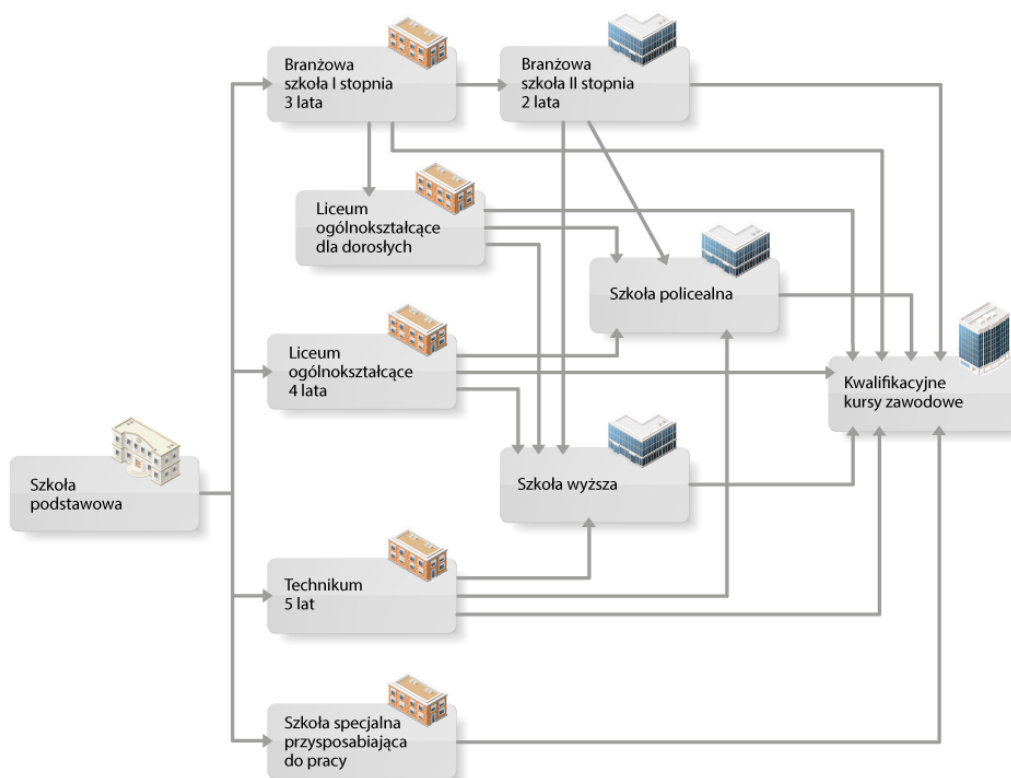
„W ostatnich kilkunastu latach widoczne jest odradzanie się produkcji włókienniczej, a szczególnie dziewiarskiej, pasmanteryjnej, szwalniczej i wykończalniczej. Rośnie zapotrzebowanie na specjalistów związanych z włókiennictwem szczególnie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw. Zwiększający się popyt nie znajduje jednak swojego odzwierciedlenia w podaży.”

Jak więc rzeczywiście wygląda obecnie sytuacja branżowej edukacji i kadr w branży?

3.1. Edukacja formalna ze zwróceniem uwagi na poziomy sektorowego kształcenia

Uzyskiwanie kwalifikacji zawodowych w Polsce możliwe jest w na różnych ścieżkach kształcenia od szkół branżowych i stopnia poczynając a na uczelniach wyższych kończąc.

Od 2019 roku obowiązuje w naszym kraju schemat kształcenia przedstawiony na rys.6.

Rys.6. Ścieżki kształcenia - schemat obowiązujący absolwentów szkoły podstawowej od 1 września 2019 r.³⁴

³³ <http://www.modakompetencje.pl/wp-content/uploads/2017/01/Rekomendacje-zmian-rozwi%C4%85za%C5%84-w-obszarze-edukacji-do-2027.pdf>

³⁴ <https://doradztwo.ore.edu.pl/sciezka-ksztalcenia/>

3.2. Branżowe zawody

W *Branżowym Bilansie Kapitału Ludzkiego Branża Mody i Innowacyjnych Tekstyliów. Wyniki I Edycji Badań*³⁵ podano jako: „główne procesy biznesowe i kluczowe stanowiska:

- Proces kreacji (projektowania):
 - Projektant odzieży
 - Konstruktor odzieży
 - Technolog odzieży
 - Specjalista ds. innowacyjnych materiałów
 - Badacz trendów
- Proces zarządzania relacjami z klientami:
 - Specjalista ds. social mediów
 - Specjalista ds. CSR
- Proces produkcji odzieży (szycie):
 - Krojczy
 - Szwacz
 - Krawiec
 - Menadżer ds. produkcji odzieży
- Proces zarządzania produktem:
 - Specjalista ds. marketingu.”

Takie wybiórcze pokazanie procesów i profesji, oddające w pewnym stopniu zainteresowanie zawodami na rynku edukacyjnym, nie daje pełnego obrazu sektora i nie wybiega w przyszłość, dając podstawy do racjonalnego planowania działań promocyjnych oraz rozwojowych branżowej edukacji. Należy zwrócić uwagę, że klasyfikacja według Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 16 maja 2019 r. w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2019 poz. 991)³⁶ zawiera następujące profesje:

- 1) garbarz skór;
- 2) kaletnik;
- 3) krawiec;
- 4) kuśnierz;
- 5) obuwnik;
- 6) operator maszyn w przemyśle włókienniczym;
- 7) pracownik pomocniczy krawca;
- 8) rękodzielnik wyrobów włókienniczych;
- 9) technik garbarz;
- 10) technik obuwnik;

³⁵ <https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Branowy-Bilans-Kapita-Ludzkiego---brana-mody-i-innowacyjnych-tekstyliw---broszura.pdf>

³⁶ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20190000991>

- 11) technik przemysłu mody;
- 12) technik stylisty;
- 13) technik technologii wyrobów skórzanych;
- 14) technik włókienniczych wyrobów dekoracyjnych;
- 15) technik włókiennik.

Uwaga: od 1 września 2022 r. zmieniła się podstawa prawna – obowiązuje obecnie Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 kwietnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego (Dz.U. 2022 poz. 1109).³⁷ Nie ma to jednak skutków merytorycznych dla opracowania.

Dodatkowo wspomnieć należy o zawodach, które realizowane są w branżowych szkołach jako eksperyment dydaktyczny tzn. technik: tekstronik (nabór aktualny to 18 osób w całej Polsce), technik projektant tekstyliów (16 osób).

Projektanci, technolodzy (inżynierowie, magistrowie inżynierowie), marketingowcy, materiałowznawcy, metrologicy kształceni są w ramach systemu szkolnictwa wyższego.

Wszystkie wymienione powyżej zawody obejmują szersze potrzeby branżowego rynku pracy na poziomie kształcenia w szkołach branżowych (I i II stopnia) i technikach i uczelniach wyższych, ale również nie uwzględniają pełnej i aktualnej struktury sektora, a zwłaszcza nie wybiegają myślą w przyszłość (z wyjątkiem tekstronika), co jest konieczną perspektywą przy planowaniu procesów edukacyjnych. Te, zwłaszcza w obszarze edukacji formalnej, prowadzone są w długich cyklach tzn. kształcenie specjalisty inżyniera trwa od 7-8 (liceum + studia) do 8-9 lat (technikum lub szkoła branżowa I i II stopnia + studia), a magistra inżyniera nawet 10 - 11 lat. Tak więc planując dzisiaj kierunki zmian w sektorowej edukacji musimy przewidywać jej obraz nie tylko do 2027 roku (co obejmują ramy niniejszego opracowania), ale wybiegać myślą i szukać trendów, które będą miały wpływ na obraz branży w kolejnej dekadzie XXI wieku.

3.3. Podstawy programowe w zawodach

Podstawy programowe są opracowane dla zawodów wpisanych do klasyfikacji zawodów, zgodnych z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 2019 r. w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego ([Dz.U. z 2019 r. poz. 316](#)).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego ([Dz.U. z 2020 r. poz. 0082](#)).

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 stycznia 2021 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego ([Dz.U. z 2021 r., poz. 211](#))

³⁷ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20220001109>

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 26 stycznia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego ([Dz.U. z 2022 r. poz. 204](#))

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 kwietnia 2022 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego ([Dz.U. z 2022 r. poz. 1109](#))

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 18 stycznia 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie ogólnych celów i zadań kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz klasyfikacji zawodów szkolnictwa branżowego ([Dz.U. z 2023 r. poz. 183](#))

Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 23 maja 2023 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstaw programowych kształcenia w zawodach szkolnictwa branżowego oraz dodatkowych umiejętności zawodowych w zakresie wybranych zawodów szkolnictwa branżowego ([Dz.U. z 2023 r. poz. 1119](#))³⁸

3.4. Kształcenie zawodowe

W branżowych szkołach I stopnia w kształceniu zawodowym wyodrębniono jedną kwalifikację, natomiast w technikach zawody mogą mieć maksymalnie dwie kwalifikacje. W takim przypadku jedna kwalifikacja może stanowić ingrediencje kilku profesji – kwalifikacje wyodrębnione w zawodach jednokwalifikacyjnych często stanowią składową zawodów dwukwalifikacyjnych.

753105 Krawiec

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Branżowa Szkoła I Stopnia	MOD.03. Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.03. na podstawie celów kształcenia

- projektowanie wyrobów odzieżowych,
- konstruowanie oraz modelowanie podstawowych wyrobów odzieżowych,
- prawidłowy dobór materiałów i dodatków do wyrobów odzieżowych,
- obsługa maszyn i urządzeń stosowanych podczas wytwarzania wyrobów odzieżowych,
- wykonywania wyrobów odzieżowych.³⁹

Umiejętności zawodowe

Absolwent kierunku Krawiec powinien nie tylko znać techniki szycia, ale także posiadać zdolności doboru odpowiednich tekstyliów, krojów oraz wzorów według potrzeb i preferencji klienta. Oprócz umiejętności obsługi maszyn do szycia, prasowania i wykańczania krawiec powinien także umieć je czyścić i konserwować.

³⁸ <https://www.ore.edu.pl/2022/03/podstawy-programowe-ksztalcenia-w-zawodach-2021/>

³⁹ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/krawiec.pdf>

Niezbędna w tym zawodzie jest również wiedza z obszaru historii mody, nowych trendów oraz sposobów stylizacji. Ważne, aby krawiec posiadał umiejętności komunikacyjne w tym prowadzenie negocjacji z klientami, jak i formułowanie i przekazywanie jasnych i precyzyjnych informacji np. w kontaktach z dostawcami.

932915 Pracownik pomocniczy krawca

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Branżowa Szkoła I Stopnia	MOD.07. Wykonywanie prostych wyrobów odzieżowych

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.07. na podstawie celów kształcenia

- wykonywanie prac pomocniczych związanych z organizacją stanowiska pracy i obsługą klientów w zakładzie krawieckim,
- przygotowywanie materiałów odzieżowych i dodatków krawieckich do wyrobów odzieżowych w zakresie niezbędnym do wykonania pomocniczych prac krawca,
- realizacja czynności związanych z wytwarzaniem i wykończaniem prostych wyrobów odzieżowych i bieliznianych,
- wykonywania czynności związanych z naprawą i przeróbką prostych wyrobów odzieżowych.⁴⁰

Umiejętności zawodowe

Pracownik pomocniczy krawca powinien znać podstawowe techniki szycia ręcznego oraz maszynowego, a co za tym idzie obsługiwać maszyny do szycia i prasowania. Ponadto ważne, aby taka osoba potrafiła zdejmować miarę, wykonać proste naprawy jak i poprawki krawieckie. Niezbędne w przypadku pracownika pomocniczego krawca są: czytanie i rozumienie instrukcji, rysunków, rozumienie wzorów szycia wraz ze stosowaniem się do nich. W tym przypadku istotną rolę odgrywają kompetencje komunikacyjne niezbędne w obszarze współpracy z krawcem, innymi pracownikami oraz klientami. W przypadku tej ostatniej grupy ważne, by pomocnik krawca umiał doradzać w kwestii doboru materiałów, krojów i fasonów, jak i przyjmować zamówienia i reklamacje. Niezbędne w tym zawodzie są: inicjatywa, kreatywność i elastyczność w rozwiązywaniu problemów związanych z szyciem.

311941 Technik przemysłu mody

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Technikum	MOD.03 Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych
	MOD.11 Organizacja procesów wytwarzania wyrobów odzieżowych

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.03. na podstawie celów kształcenia

- projektowanie wyrobów odzieżowych oraz konstruowanie i modelowanie podstawowych wyrobów odzieżowych,
- dobierania materiałów i dodatków do wyrobów odzieżowych,

⁴⁰ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/pracownik-pomocniczy-krawca.pdf>

- obsługiwanie maszyn i urządzeń stosowanych podczas wytwarzania wyrobów odzieżowych

W ramach kwalifikacji MOD.11.

- projektowanie kolekcji odzieżowych,
- opracowywanie dokumentacji wyrobów odzieżowych,
- organizowanie procesów wytwarzania wyrobów odzieżowych,
- kontrolowanie procesów wytwarzania wyrobów odzieżowych,
- prowadzenie działań związanych z marketingiem wyrobów odzieżowych.⁴¹

Umiejętności zawodowe

Absolwenci tego kierunku oprócz projektowania, konstruowania, modelowania i szycia odzieży powinni umieć stosować technologie i znać materiałoznawstwo. Technicy przemysłu mody przygotowani są do tego, by tworzyć kolekcje odzieżowe odpowiadające aktualnym trendom i potrzebom rynku, a także dbać o jakość i estetykę wyrobów. Ważne, aby oprócz kreatywności i inicjatywy posiadali również niezbędne umiejętności komunikacyjne oraz budowania relacji w zespole pracowniczym, jak i z klientami projektantami i dostawcami. Dobrze jeśli technik przemysłu mody posiada umiejętność organizacji, planowania i zarządzania projektami. Przyda się również znajomość historii, trendów i rynku mody.

311946 Technik stylisty

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Technikum	MOD.03. Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych
	MOD.15. Stylizacja ubioru i kreacja wizerunku

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.03. na podstawie celów kształcenia

- projektowanie wyrobów odzieżowych,
- konstruowania i modelowanie podstawowych wyrobów odzieżowych,
- dobierania materiałów i dodatków do wyrobów odzieżowych,
- obsługiwanie maszyn i urządzeń stosowanych podczas wytwarzania wyrobów odzieżowych,
- wykonywania wyrobów odzieżowych

W ramach kwalifikacji MOD.15.

- stylizowanie sylwetki – ubioru, fryzury, makijażu i akcesoriów,
- dobór tematycznego ubioru, fryzury i makijażu do kreowanego wizerunku,
- dobór ubioru i fryzury do kształtu sylwetki,
- prowadzenie własnej działalności w zakresie stylizacji ubioru i kreacji wizerunku.⁴²

Umiejętności zawodowe:

Technik stylisty powinien znać zasady kolorystyki, proporcji i harmonii. Prawidłowo analizować typ urody, sylwetki i osobowości klienta. Tworzyć indywidualne plany stylizacyjne

⁴¹ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/technik-przemyslu-mody.pdf>

⁴² <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2022/03/technik-stylista-311946.pdf>

i zawodowe. Znać i stosować reguły prawidłowej komunikacji i współpracy z innymi specjalistami z branży modowej: fotografami, wizażystami, projektantami, etc. W pracy z klientem powinien umieć tworzyć klimat zaufania i bezpieczeństwa- w tym przypadku ważna jest praca w obszarach empatii. Technikowi stylście przyda się także umiejętność analizowania trendów, nowości oraz inspiracji modowych.

753702 Kaletnik

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Branżowa Szkoła I Stopnia	MOD.12. Organizacja i prowadzenie procesów wytwarzania wyrobów skórzanych

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.12. na podstawie celów kształcenia

- przygotowywanie dokumentacji wyrobu kaletniczego na potrzeby zamówienia,
- obsługa maszyn i urządzeń do wytwarzania wyrobów kaletniczych i rymarskich,
- wytwarzanie oraz renowacja wyrobów kaletniczych i rymarskich,
- przygotowywanie sporządzania kalkulacji kosztów produkcji i usług kaletniczych i rymarskich.⁴³

Umiejętności zawodowe

Kaletnik powinien rozróżniać rodzaje oraz znać właściwości skór, jak i innych materiałów znajdujących zastosowanie w kaletnictwie. Także niezbędne są: wykonywanie pomiarów, rysowanie i projektowanie wyrobów skórzanych. Kaletnik musi posiadać również umiejętności obsługi klienta tak, by doradzić jak prawidłowo naprawiać i konserwować wyroby skórzane. Dodatkowo ważne, aby osoba pracująca w tym zawodzie była kreatywna, dokładna, cierpliwa i nastawiona na jakość nie na ilość. Praca kaletnika wymaga uzdolnień w obszarach: manualnym, przestrzennym i estetycznym.

753106 Kuśnierz

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Branżowa I Stopnia	MOD.04. Wykonywanie i renowacja wyrobów kuśnierskich

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.04. na podstawie celów kształcenia

- konstruowania i modelowania wyrobów kuśnierskich
- dobieranie i ocena jakości skór futerkowych, jak i dodatków do wyrobu kuśnierskiego,
- wykonywanie wyrobów kuśnierskich oraz obsługiwanie maszyn i urządzeń w tym zakresie,
- wykonywanie napraw, renowacji i przeróbek wyrobów kuśnierskich⁴⁴

Umiejętności zawodowe

Kuśnierz powinien znać właściwości i jakości różnych rodzajów skór i futer, ciąć, szyć, wykańczać wyroby futrzarskie. W gestii osoby wykonującej ten zawód są także projektowanie, modelowanie ubrań z futer, dopasowywanie kroju i koloru do indywidualnych

⁴³ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/kaletnik.pdf>

⁴⁴ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/kusnierz.pdf>

potrzeb klienta. Co za tym idzie niezbędne są umiejętności komunikacji i współpracy nie tylko z nabywcami towaru, ale też z dostawcami czy technologami. Kuśnierz to zawód wymagający precyzji, kreatywności i zmysłu artystycznego.

311926 Technik technologii wyrobów skórzanych

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Technikum	MOD.02. Wykonywanie i renowacja wyrobów kaletniczych albo
	MOD.04. Wykonywanie i renowacja wyrobów kuśnierskich
	MOD.12. Organizacja i prowadzenie procesów wytwarzania wyrobów skórzanych

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.02. na podstawie celów kształcenia

- przygotowywanie dokumentacji wyrobu kaletniczego na potrzeby zamówienia,
- wytwarzanie wyrobów kaletniczych oraz obsługa maszyn i urządzeń w tym zakresie,
- renowacja wyrobów kaletniczych,
- przygotowywanie kalkulacji kosztów produkcji i usług kaletniczych.

W ramach kwalifikacji MOD.12.

- określanie właściwości materiałów oraz dobieranie surowców i materiałów stosowanych w produkcji, a także do wykonywania wyrobów skórzanych
- przygotowywanie dokumentacji technicznej i technologicznej.
- obsługa maszyn i urządzeń używanych w procesie produkcyjnym,
- organizowanie i kontrolowanie procesów wytwarzania wyrobów skórzanych.

W ramach kwalifikacji MOD.04.

- konstruowania i modelowania wyrobów kuśnierskich oraz dobór i oceny jakości skór futerkowych i dodatków do wyrobu kuśnierskiego,
- wykonanie i wytwarzanie wyrobów kuśnierskich oraz obsługa używanych w tym zakresie maszyn i urządzeń
- wykonywanie napraw, renowacji i przeróbek wyrobów kuśnierskich;⁴⁵

Umiejętności zawodowe

Dla technika technologii istotne są: znajomość właściwości i zastosowań skóry, dobór odpowiednich narzędzi i maszyn do obróbki skóry, projektowanie i wykonywanie wyrobów skórzanych zgodnie z wymaganiami klienta, stosowanie różnych technik zdobienia i barwienia skóry, ocena jakości i trwałości wyrobów skórzanych. Istotne w tym zawodzie są także umiejętności komunikacyjne, interpersonalne, pracy w grupie, obsługi klienta oraz stosowanie technik sprzedaży doradczej i badania potrzeb.

⁴⁵ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/technik-technologiei-wyrobow-skorzanych-na-podbudowie-kwalifikacji-mod.02..pdf>

<https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/technik-technologiei-wyrobow-skorzanych-na-podbudowie-kwalifikacji-mod.04..pdf>

731808 Rękodzielnik wyrobów włókienniczych

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Branżowa Szkoła I Stopnia	MOD.08. Wytwarzanie, konserwacja i renowacja rękodzielniczych wyrobów włókienniczych

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.08. na podstawie celów kształcenia

- przygotowywanie surowców i półproduktów do wytwarzania rękodzielniczych wyrobów włókienniczych,
- wytwarzanie i wykończanie rękodzielniczych wyrobów włókienniczych oraz obsługa maszyn i urządzeń do ręcznego wytwarzania wyrobów włókienniczych,
- konserwacja i renowacja włókienniczych wyrobów dekoracyjnych⁴⁶

Umiejętności zawodowe

Rękodzielnik wyrobów włókienniczych powinien znać techniki i narzędzia rękodzieła: szydełkowanie, haftowanie, tkactwa, filcowanie, patchwork itp.. Znać zasady dobru materiałów, kolorów i wzorów do tworzenia wyrobów włókienniczych. Zdecydowanym wzmocnieniem dla profesjonalisty jest kreatywność oraz zmysł artystyczny do projektowania i ozdabiania wyrobów włókienniczych. Ponieważ rękodzielnik pracuje z klientami oraz innymi profesjonalistami z tego obszaru zawodowego, niezbędne zatem są umiejętności komunikacji, współpracy, a także budowania trwałych relacji międzyludzkich. Szczególnie w obecnych czasach ważna jest promocja i sprzedaż w social mediach oraz umiejętność prezentacji własnych wyrobów podczas targów, wystaw, etc.

311931 Technik włókienniczych wyrobów dekoracyjnych

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Technikum	MOD.08. Wytwarzanie, konserwacja i renowacja rękodzielniczych wyrobów włókienniczych
	MOD.13. Projektowanie i organizacja procesów wytwarzania włókienniczych wyrobów dekoracyjnych

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.08. na podstawie celów kształcenia

- przygotowywanie surowców i półproduktów do wytwarzania rękodzielniczych wyrobów włókienniczych,
- wytwarzanie i wykończanie rękodzielniczych wyrobów włókienniczych oraz obsługa maszyn i urządzeń do ręcznego wytwarzania wyrobów włókienniczych,
- konserwacja i renowacja włókienniczych wyrobów dekoracyjnych.

W ramach kwalifikacji MOD.13.

- przygotowywanie projektów plastycznych oraz sporządzanie technicznej dokumentacji włókienniczych wyrobów dekoracyjnych,

⁴⁶ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/rekodzielnik-wyrobow-wlokienniczych.pdf>

- wytwarzanie i wykończanie oraz konserwacja i renowacja włókienniczych wyrobów dekoracyjnych.⁴⁷

Umiejętności zawodowe

Technik włókienniczych wyrobów dekoracyjnych powinien wiedzieć jakie właściwości oraz zastosowania mają różne materiały włókiennicze. Ważne jest także wykonywanie pomiarów oraz kontrola jakości wyrobów, a także umiejętność tworzenia wzorów i kolorystyki tkanin i wyrobów dekoracyjnych. Osoba chcąca wykonywać ten zawód powinna także umieć stosować zasady ergonomii, estetyki i ochrony środowiska w odniesieniu do włókienniczych wyrobów dekoracyjnych.

815204 Operator maszyn w przemyśle włókienniczym

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Branżowa Szkoła I Stopnia	MOD.06. Wytwarzanie i wykończanie wyrobów włókienniczych

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.06. na podstawie celów kształcenia

- przygotowanie surowców i półproduktów do procesu wytwarzania i wykończania wyrobów włókienniczych
- wytwarzanie i wykończanie wyrobów włókienniczych oraz obsługa maszyn i urządzeń stosowanych w tym procesie.⁴⁸

Umiejętności zawodowe

Operator maszyn w przemyśle włókienniczym powinien posiadać uzdolnienia manualne i techniczne, ponieważ istotne w wykonywaniu tego zawodu jest czytanie i interpretowanie rysunków technicznych, instrukcji i dokumentacji. Ważne dla pracownika na tym stanowisku są także: praca w zespole i komunikacja z innymi pracownikami, rozwiązywanie problemów i podejmowanie decyzji, praca pod presją czasu i stresu, a także elastyczność w kwestii dostosowywania się do zmian technologicznych i organizacyjnych.

311932 Technik włókiennik

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Technikum	MOD.06. Wytwarzanie i wykończanie wyrobów włókienniczych
	MOD.14. Nadzorowanie procesów wytwarzania i wykończania wyrobów włókienniczych

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.06. na podstawie celów kształcenia

- przygotowanie surowców i półproduktów do procesu wytwarzania i wykończania wyrobów włókienniczych
- wytwarzanie i wykończanie wyrobów włókienniczych oraz obsługa maszyn i urządzeń stosowanych w tym procesie.

⁴⁷ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/technik-wlokienniczych-wyrobow-dekoracyjnych.pdf>

⁴⁸ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/operator-maszyn-w-przemysle-wlokienniczym.pdf>

W ramach kwalifikacji MOD.13.

- przygotowywanie projektów oraz opracowywanie dokumentacji wyrobów włókienniczych,
- badanie parametrów surowców i wyrobów włókienniczych i kontrolowanie procesów wytwarzania i wykończania wyrobów włókienniczych.⁴⁹

Umiejętności zawodowe

Technik włókiennik powinien znać: włókna naturalne pod kątem właściwości i zastosowania, obsługiwać urządzenia i maszyny umożliwiające przetwarzanie włókien, przędzenie, tkanie, barwienie oraz wykańczanie tekstyliów. Na tym stanowisku ważne są także pomiary oraz analizy fizykochemiczne tekstyliów, a co za tym idzie znajomość norm i przepisów dotyczących bezpieczeństwa i ochrony środowiska. Nieodzowna jest umiejętność precyzyjnego komunikowania się z pracownikami i współpraca w zespole produkcyjnym. Technik włókiennik musi umieć rozwiązywać problemy techniczne i organizacyjne, jakie mogą pojawić się w procesie produkcyjnym. Kolejnym ważnym punktem jest posługiwanie się dokumentacją techniczną i technologiczną oraz znajomość programów komputerowych, które wspomagają produkcję włókienniczą.

753501 Garbarz skór

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Branżowa Szkoła I Stopnia	MOD.01. Wyprawianie skór

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.01. na podstawie celów kształcenia

- konserwacja, magazynowanie i dobieranie skór surowych i półproduktów skórzanych w partie produkcyjne,
- przygotowywanie kąpieli roboczych oraz realizacja procesów związanych z obróbką skór, a także obsługa maszyn i urządzeń istotnych dla tego procesu,
- renowacja wyprawionych skór i wyrobów skórzanych.⁵⁰

Umiejętności zawodowe

Garbarz skór musi znać właściwości i rodzaje skór, techniki garbowania, barwienia i wykańczania skór, sposobów konserwacji i naprawy wyrobów skórzanych, a także zasady bezpieczeństwa i higieny pracy. To stanowisko pracy wymaga znajomości obsługi maszyn i urządzeń nieodzownych w garbarstwie: bębnow garbarskich, maszyn do szycia, prasowania i cięcia skór.

311912 Technik garbarz

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Technikum	MOD.01. Wyprawianie skór
	MOD.09. Organizacja i prowadzenie procesu wyprawy skór

⁴⁹ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/technik-wlokiennik.pdf>

⁵⁰ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/garbarz-skor.pdf>

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.06. na podstawie celów kształcenia

- konserwacja, magazynowanie i dobieranie skór surowych i półproduktów skórzanych w partie produkcyjne,
- przygotowywanie kąpieli roboczych oraz realizacja procesów związanych z obróbką skór, a także obsługa maszyn i urządzeń istotnych dla tego procesu,
- renowacja wyprawionych skór i wyrobów skórzanych.

W ramach kwalifikacji MOD.09.

- organizacja i nadzór przygotowania surowców skórzanych do wyprawy,
- przygotowywanie i nadzorowanie cyklu związanego z wprawą skór,
- ocena wyprawianych skór i wyrobów skórzanych wybranych do renowacji pod względem jakości oraz przegotowywanie i realizowanie ich odnowy.⁵¹

Umiejętności zawodowe

Technik garbarz oprócz doskonałej znajomości właściwości oraz rodzajów skór musi wiedzieć jak garbować, barwić, ciąć oraz szyc skóry i prawidłowo obsługiwać niezbędne do wykonywania tego zawodu maszyny i urządzenia, powinien posiadać zmysł estetyczny, a także być kreatywny i dokładny. Ważne są także umiejętności związane z pracą w grupie, prawidłową komunikacją i budowaniem relacji z współpracownikami, jak i odbiorcami.

753602 Obuwnik

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Branżowa Szkoła I Stopnia	MOD.05. Wytwarzanie obuwia

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.05. na podstawie celów kształcenia

- przygotowywanie i rozcinanie materiałów na części potrzebne do wykonania wierzchów i spodów obuwia,
- obróbka i montaż elementów spodowych obuwia,
- montaż cholewek oraz obuwia i wykańczanie obuwia.⁵²

Umiejętności zawodowe

Obuwnik musi znać budowę, materiały i obuwia, zasady obsługi maszyn i narzędzi służących do wytwarzania obuwia. Umieć wykonywać naprawy takie jak: wymiana podeszew, obcasów, zapieć, sznurowadeł, podklejanie, zszywanie, farbowanie itp., a także prawidłowo prowadzić dokumentację. Obuwnik także powinien potrafić ocenić stan i jakość obuwia, doradzać klientom, jak prawidłowo dobierać obuwie i dbać o nie, dlatego ważna w tym zawodzie jest precyzyjna komunikacja, kalkulacja kosztów napraw oraz umiejętność budowania relacji z odbiorcami. Nie może też w przypadku osoby wykonującej zawód obuwnika zabraknąć zmysłu estetycznego, kreatywności i zdolności manualnych.

⁵¹ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/technik-garbarz.pdf>

⁵² <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/obuwnik.pdf>

311916 Technik obuwnik

Szkoła	Kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie
Technikum	MOD.05. Wytwarzanie obuwia
	MOD.10. Organizacja i prowadzenie procesów wytwarzania obuwia

Zadania zawodowe w ramach kwalifikacji MOD.05. na podstawie celów kształcenia

- przygotowywanie i rozcinanie materiałów na części potrzebne do wykonania wierzchów i spodów obuwia,
- obróbka i montaż elementów spodowych obuwia,
- montaż cholewek oraz obuwia i wykańczanie obuwia.

W ramach kwalifikacji MOD.10.

- organizacja czynności związanych z technicznym przygotowywaniem produkcji,
- ocena jakości i diagnoza nieprawidłowości w procesach technologicznych wytwarzania obuwia.⁵³

3.5.Zestawienie kwalifikacji w szkolnictwie branżowym włączonych do Zintegrowanego Rejestru Kwalifikacji

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK) jest publicznym zestawieniem, które zawiera różne rodzaje kwalifikacji nadawanych w Polsce, włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Wpisanie kwalifikacji do rejestru oznacza potwierdzenie jej wiarygodności przez władze publiczne, a także przypisanie jej poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK), co ma odniesienie do poziomu w Europejskiej Ramie Kwalifikacji (ERK). ZRK to bardzo dobre narzędzie sprawnie wspierające rozwój edukacyjno-zawodowy, którym na co dzień posługują się doradcy zawodowi oraz nauczyciele przedmiotów zawodowych. W tym opracowaniu zestawienie w formie tabeli ujęte zostały kwalifikacje obowiązujące w sektorze oznaczonym jako przemysł mody (kwalifikacje z symbolami MOD).⁵⁴

⁵³ <https://www.ore.edu.pl/wp-content/uploads/2020/03/technik-obuwnik.pdf>

⁵⁴ <https://kwalifikacje.gov.pl/k#undefined>

Tabela 2. Zestawienie kwalifikacji sektorowych 2023, opracowanie własne na podstawie ZRK

Kwalifikacje dostępne w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK)		
PRK II	PRK III	PRK IV
Pracownik pomocniczy krawca (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 932915	Garbarz skór (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 753501	Technik stylisty (od 2021) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 311946
Wykonywanie prostych wyrobów odzieżowych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.07.	Kaletnik (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 753702	Stylizacja ubioru i kreacja wizerunku (od 2021) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.15.
	Krawiec (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 753105	Technik garbarz (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 311912
	Kuśnierz (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 753106	Technik obuwnik (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 311916
	Obuwnik (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 753602	Technik przemysłu mody (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 311941
	Operator maszyn w przemyśle włókienniczym (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 815204	Technik technologii wyrobów skórzanych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 311926
	Rękodzielnik wyrobów włókienniczych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 731808	Technik włókienniczych wyrobów dekoracyjnych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 311931
	Wyprawianie skór (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.01.	Technik włókiennik (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: 311932

	Wykonywanie i renowacja wyrobów kaletniczych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.02.	Organizacja i prowadzenie procesu wyprawy skór (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.09.
	Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.03.	Organizacja i prowadzenie procesów wytwarzania obuwia (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.10.
	Wykonywanie i renowacja wyrobów kuśnierskich (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.04.	Organizacja procesów wytwarzania wyrobów odzieżowych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.11.
	Wytwarzanie obuwia (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.05.	Organizacja i prowadzenie procesów wytwarzania wyrobów skórzanych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.12.
	Wytwarzanie i wykończanie wyrobów włókienniczych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.06.	Projektowanie i organizacja procesów wytwarzania włókienniczych wyrobów dekoracyjnych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.13.
	Wytwarzanie, konserwacja i renowacja rękodzielniczych wyrobów włókienniczych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.08.	Nadzorowanie procesów wytwarzania i wykończania wyrobów włókienniczych (od 2019) Skrót nazwy / Symbol kwalifikacji: MOD.14.

3.6. Nowe zawody (innowacyjny eksperyment pedagogiczny): technik tekstronik oraz technik projektant tekstyliów

TEKSTRONIK - proponowany nowy zawód zgłosiło pod koniec 2016 do Ministerstwa Edukacji Narodowej Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Łodzi⁵⁵. Wniosek został poparty wynikami konsultacji środowiskowych przeprowadzonych z udziałem dużych zakładów włókienniczych m.in. Fabryka Nici ARIADNA, Zakład Włókienniczy BILIŃSKI, producent pasmanterii PPH "POLEXIM" GmbH, producent tkanin MAGNETIX sp.j., producent dzianin GEDEON, producent tkanin technicznych PABIANTEX oraz licznych małych przedsiębiorstw skupionych szczególnie w aglomeracji łódzkiej. Pojęcie tekstroniki dotyczy interaktywnych systemów elektronicznych opartych o struktury włókiennicze np. włókna, nitki elektroprzewodzące lub materiały tekstylne z inkorporowanymi czujnikami, diodami itp. Te rozwiązania wykorzystuje się w odzieży, ale także motoryzacji, life-science, budownictwie, energetyce, drogownictwie, a także przemyśle stoczniowym i IT. Związane jest to z rozwojem Internetu rzeczy - materiałami o podwyższonej funkcjonalności, tekstylnymi strukturami monitorującymi, reaktywnymi, elektroniką ubieralną. Tekstronika łączy włókiennictwo z elektroniką i automatyką.

TEKSTRONIKA = TEKSTYLIA + ELEKTRONIKA

Jak podano na stronie CKZiU, prowadzącego ten dydaktyczny eksperyment:
„Tekstronika to interdyscyplinarna dziedzina łącząca w sobie elementy włókiennictwa, elektroniki, informatyki, automatyki, metrologii. Jej podstawowym założeniem jest scalenie przenośnych urządzeń elektronicznych z odzieżą tak, aby sama odzież realizowała funkcje tych urządzeń, np. odzież termoregulująca. Technik tekstronik to innowacyjny eksperyment pedagogiczny realizowany w ramach 5-cio letniego technikum /2022-2027/. Przedmiot z rozszerzonym poziomem nauczania: matematyka.”⁵⁶

Absolwenci technikum uzyskujący kwalifikacje w tym zawodzie będą mieli szansę kontynuacji nauki na poziomie szkolnictwa wyższego. Wskazują na to konsultacje przeprowadzone w środowisku wyższych uczelni i instytutów badawczo-rozwojowych, w tym Instytutu Włókiennictwa w Łodzi oraz Wydziału Technologii Materiałowych i Wzornictwa Tekstyliów Politechniki Łódzkiej.

Analiza rozporządzenia z marca 2017 roku wskazuje, że proponowany zawód odnosiłby się do uzyskania dwóch kwalifikacji: Wytwarzanie i wykańczanie wyrobów włókienniczych oraz nadzorowanie procesów wytwarzania i wykończania wyrobów włókienniczych. Odniesiono się do tego w rekomendacjach niniejszego opracowania. Kształcenie zawodowe w proponowanym zawodzie będzie oparte na autorskim programie nauczania opracowanym i przygotowanym do wdrożenia przez nauczycieli przedmiotów zawodowych CKZiU w Łodzi. Zawód tekstronika łączy wiedzę z włókiennictwa, informatyki, programowania, elektroniki, odzieżownictwa z umiejętnościami rozumienia wytwarzania i

⁵⁵ <https://ckziulodz.pl/technikum-nr-19-lodz/technik-tekstronik-lodz/>

⁵⁶ <https://ckziulodz.pl/technikum-nr-19-lodz/technik-tekstronik-lodz/>

funkcjonowania oraz diagnostyki (naprawy) nowych rozwiązań technologicznych – produktów tekstronicznych. Z tego też powodu, część kwalifikacji może wiązać się z kwalifikacjami związanymi z innymi zawodami. Wydaje się właściwym opracowanie dla tego zawodu chociaż jednej nowej kwalifikacji.

PROJEKTANT TEKSTYLIÓW – jak podano na stronie CKZiU prowadzącego ten eksperyment dydaktyczny:

„Uczeń podczas edukacji zawodowej pozna zasady projektowania i tworzenia odzieży, programy graficzne wspomagające proces projektowania, uzyska umiejętności prowadzenia działań związanych z marketingiem wyrobów tekstylnych.

W trakcie nauki zaplanowane jest zdobycie następujących kwalifikacji:

MOD.08 Wytwarzanie rękodzielniczych wyrobów tekstylnych

MOD.13 Projektowanie i organizacja procesów tworzenia i sprzedaży wyrobów tekstylnych.”⁵⁷

Uwaga – w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji jako MOD.13. funkcjonuje od 2019 roku kwalifikacja: Projektowanie i organizacja procesów wytwarzania włókienniczych wyrobów dekoracyjnych. W związku z tą nieścisłością w rekomendacji (do dyskusji) podano inną propozycję kwalifikacji dla zawodu.

3.7. Edukacja pozaformalna (kursy i szkolenia)

Głównym działaniem sektora na rzecz edukacji pozaformalnej było skuteczne i efektywne przeprowadzenie dwóch dużych programów szkoleniowych pod nazwami MODA 1 i MODA 2 (program właśnie jest na finiszu). *„Kompetencje dla sektorów 2” to druga edycja programu rozwojowego, realizowanego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) przy współpracy z Sektorowymi Radami ds. Kompetencji. Program realizowany jest w Polsce i przeznaczony dla MMŚP z możliwością udziału dużych przedsiębiorstw (w zależności od sektora działalności). Program zakłada możliwość uzyskania dofinansowania do 80% kosztów działań rozwojowych, takich jak szkolenia, doradztwo czy studia podyplomowe. Jednym z sektorów, w ramach którego przedsiębiorcy mogą starać się o dofinansowanie jest „Moda i Innowacyjne Tekstyli”.*

PROJEKTY DLA SEKTORA MODA 1 - „PRZEPIS NA ROZWÓJ – KOMPETENCJE SZYTE NA MIARĘ”

„Celem projektu jest poprawa zarządzania, rozwój kapitału ludzkiego oraz wsparcie procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwach. Budżet wynosi 6 649 993,25 zł z terminem realizacji do grudnia 2022. Liderem projektu jest HRP GROUP spółka z o.o., a PIOT - partnerem. W ramach projektu do końca 2021 podpisano 274 umowy z przedsiębiorstwami sektorowymi, wsparcie na szkolenia uzyskało 986 osób, pracowników przedsiębiorstw z sektora przemysłu mody oraz innowacyjnych tekstyliów. Usługi adresowane są do kadry zarządzającej i technicznej odpowiadającej za realizację procesów wsparcia oraz pracowników produkcyjnych sektora. Do wykorzystania pozostaje kwota – 683 155,06 zł, czyli

⁵⁷ <https://ckziulodz.pl/technikum-nr-19-lodz/technik-projektant-tekstyliow-lodz/>

zaledwie 10%. W ramach realizacji projektu PIOT odpowiada za nabór przedsiębiorstw wraz z przeprowadzeniem pełnej procedury ich uczestnictwa w programie. MODA 2 - „PRZEPIS NA ROZWÓJ – KOMPETENCJE SZYTE NA MIARĘ” Celem projektu jest poprawa zarządzania, rozwój kapitału ludzkiego oraz wsparcie procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwach. Środki kierowane są na uzyskanie przez pracowników nowych kwalifikacji i kompetencji. Budżet wynosi 2 077 113,31 zł z terminem realizacji do czerwca 2022. Liderem projektu jest HRP GROUP spółka z o.o., a PIOT partnerem. W ramach projektu do końca 2021 podpisano 55 umów z przedsiębiorstwami sektorowymi, wsparcie na szkolenia uzyskało 170 osób, pracowników przedsiębiorstw z sektora przemysłu mody oraz innowacyjnych tekstyliów. Usługi adresowane są do kadry zarządzającej i technicznej odpowiadającej za realizację procesów wsparcia oraz pracowników produkcyjnych sektora. Do wykorzystania pozostała kwota – 404 075,85 zł czyli zaledwie 20%. W ramach realizacji projektu PIOT odpowiada za nabór przedsiębiorstw wraz z przeprowadzeniem pełnej procedury ich uczestnictwa w programie. W związku z dużym zainteresowaniem firm sektorowych możliwością kształcenia kadr, a co za tym idzie - sprawnym wykorzystaniem w ponad 80% wcześniej przyznanych środków (1 miejsce w Polsce wśród konkursów ogłoszonych przez PARP), projekt Moda 2 - „Przepis Na Rozwój – Kompetencje Szyte Na Miarę” zyskał swoją kontynuację. Obecny zakres merytoryczny składa się ze wszystkich komponentów, które obowiązywały w projekcie MODA 1 oraz MODA 2, a dodatkowe środki przyznane przez PARP to 6 644 130,00 zł, z terminem realizacji do grudnia 2023 r.”⁵⁸

Według rekomendacji Rady Sektorowej wsparcie obejmowało usługi rozwojowe w następujących obszarach tematycznych:

- Konstruowanie w systemach CAD/CAM przemysłowych szablonów odzieżowych
- Zarządzanie procesami technologicznymi przemysłowego szycia odzieży z dzianin
 - A. Konstruowanie szablonów odzieżowych do produkcji przemysłowej odzieży.
 - B. Konstruowanie szablonów obuwniczych
 - A. Wytwarzanie odzieży miarowej damskiej
 - B. Wytwarzanie obuwia na miarę
- Działalność badawczo rozwojowa w sektorze odzieżowo-tekstylnym
 - A. Kontrolowanie jakości w branży odzieżowej
 - B. Kontrola jakości w branży obuwniczej
- Zarządzanie procesami technologicznymi przemysłowego szycia odzieży z tkanin
- Przygotowanie i kontrola produkcji w sektorze odzieżowo-tekstylnym
- Prowadzenie działań logistycznych związanych z produkcją odzieży
- Realizacja prac produkcyjnych w sektorze odzieżowo-tekstylnym
- Wdrażanie prowadzenia sprzedaży i obsługi klienta w e-commerce
- Zarządzanie i realizacja procesów wsparcia w sektorze odzieżowo-tekstylnym
- Współpraca z klientem i jego obsługa w warunkach pracy zdalnej i izolacji społecznej

⁵⁸ <https://hrp.com.pl/projekty/przepis-na-rozwoj-moda-2/>

Zarządzanie kryzysowe w obliczu pandemii

PRZEPIS na ROZWÓJ

Kompetencje szyte na miarę 2

PROJEKT SKIEROWANY DO MIKRO, MAŁYCH, ŚREDNICH I DUŻYCH PRZEDSIĘBIORSTW Z SEKTORA PRZEMYSŁU MODY I INNOWACYJNYCH TEKSTYLÓW (DZIAŁ PKD 13, 14, 15)

Dofinansowanie w formie pomocy de minimis może wynieść maksymalnie 80% kosztów usług rozwojowych z BUR i spoza BUR

CZAS TRWANIA PROJEKTU
od: **2020-07-01** do: **2023-08-31**

KWOTA DOFINANSOWANIA
7 243 164,03 ZŁ

Wszystkie usługi w Projekcie muszą być zgodne z Rekomendacją Rady Sektorowej ds. Przemysłu Mody i Innowacyjnych Tekstyliów

WIELKOŚĆ PROJEKTU:
8 721 244,03 zł

HRP GRANTS SP Z O.O.
ul. Tymienieckiego 19A
90-349 Łódź

Realizacja w całej Polsce

infolinia: +48 42 208 06 06
przepisnamode2@hrp.com.pl
www.przepisnamode2.eu

Fundusze Europejskie Wiedza Edukacja Rozwój | Rzeczpospolita Polska | PARP Grupa PFR | Unia Europejska Europejski Fundusz Społeczny

Projekt został opracowany w Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości. Realizacja projektu została sfinansowana przez Unię Europejską ze środków Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój.

Rys.7. Plakat programu przepis na rozwój – kompetencje szyte na miarę MODA 2⁵⁹

⁵⁹ <https://hrp.com.pl/projekty/przepis-na-rozwoj-moda-2/>

4. Poprzednia prognoza dla branży – odniesienie się do proponowanych rozwiązań w obszarze edukacji dla sektora przemysłu mody do 2027 roku, tworzonych z perspektywy 2017⁶⁰ i 2019 roku⁶¹

Zaprezentowane w poprzednich opracowaniach analizy i rekomendacje oraz bieżące informacje pochodzące z rozeznania ogólnej sytuacji sektora, dostępnych danych z rynku pracy oraz z obszaru edukacyjnego, raporty zewnętrzne przytoczone w opracowaniu, dane GUS, informacje z procesu szkoleniowego prowadzonego w branży oraz doradztwa zawodowego prowadzonego wśród młodzieży, chcącej związać swą ścieżkę zawodową z branżą, a wreszcie dane zebrane i udostępniane przez sektorowe organizacje, są podstawą niniejszej aktualizacji.

Ogólne spostrzeżenie: **„wyniki badań wskazały, że bariery edukacyjne to jedne z najważniejszych trudności negatywnie wpływających na sytuację w branży. Ważne jest więc podejmowanie długofalowych działań w systemie edukacji, mogących wpłynąć korzystnie na rozwój sektora przemysłu mody.”**⁶² zawarte w pierwszej rekomendacji i podtrzymane w kolejnej, jest wnioskiem również bardzo istotnym dla tego opracowania.

Rozważając natomiast szczegółowe rekomendacje końcowe z dokumentu powstałego w 2017 roku⁶³ można stwierdzić, co poniżej.

W raporcie tym wyodrębniono następujące obszary zalecanej aktywności:

1. **„poprawa atrakcyjności kształcenia zawodowego w zakresie przemysłu mody wśród osób młodych;**
2. **wprowadzenie zmian do systemu kształcenia z wykorzystaniem założeń systemu kształcenia dualnego;**
3. **atrakcyjne i kompetentne doradztwo zawodowe;**
4. **wykorzystanie innowacji edukacyjnych;**
5. **wyspecjalizowane kadry;**
6. **likwidacja luki pomiędzy przemysłem mody, a światem nauki poprzez powołanie do życia Rad Pracodawców Przemysłu Mody przy szkołach zawodowych”.**

Dodatkowo zwrócono uwagę na rekomendowane zmiany kwalifikacji w branży oraz zaproponowano dwa nowe zawody: technik tekstronik i konstruktor wyrobów odzieżowych.

⁶⁰ <http://www.modakompetencje.pl/wp-content/uploads/2017/01/Rekomendacje-zmian-rozwi%C4%85za%C5%84-w-obszarze-edukacji-do-2027.pdf>

⁶¹ <http://www.modakompetencje.pl/wp-content/uploads/2020/01/Przemys%C5%82-Mody-aktualizacja-rekomendacji.pdf>

⁶² <http://www.modakompetencje.pl/wp-content/uploads/2017/01/Rekomendacje-zmian-rozwi%C4%85za%C5%84-w-obszarze-edukacji-do-2027.pdf>

⁶³ ibidem

Ad.1. Poprawa atrakcyjności kształcenia zawodowego w zakresie przemysłu mody wśród osób młodych

Cel wdrożenia rekomendacji: podniesienie prestiżu sektorowego kształcenia zawodowego, zwiększenie rekrutacji na wszystkich poziomach kształcenia.

Należy jednoznacznie stwierdzić, że intensywne działania prowadzone przez Sektorową Radę ds. Kompetencji i sektorowe organizacje zawodowe (ZPPM Lewiatan, PIOT) oraz konsekwentne i nowatorskie działania instytucji edukacyjnych (np. autorskie programy kształcenia w nowych zawodach typu technik stylisty, technik tekstronik) przyniosły długofalowy skutek w postaci zwiększonych naborów do szkół średnich oraz zaowocowały pierwszą od wielu lat (informacja Rada Sektorowa) rekrutacją do eksperymentalnych klas technikum włókienniczego w Łodzi. O powodzeniu prowadzonych działań świadczy np. odnotowany w bieżącym roku szkolnym rekordowy nabór do Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego w Sosnowcu, edukującego młodzież w szkołach branżowych oraz na poziomie średnim między innymi w Technikum Stylizacji Ubioru. Jak podano w publikacji⁶⁴: „Wraz z rozpoczęciem nowego roku szkolnego [2023/2024 – przypis własny] w sosnowieckim CKZiU edukację rozpocznie łącznie ponad pół tysiąca nowych uczniów. To rekordowa od lat liczba pierwszoklasistów. Największym zainteresowaniem cieszą się kierunki: **technik stylisty, technik fotografii, renesans przeżywają zawody ekonomiczne.**”

Takie przykłady pokazują, że częściowo cel wizerunkowy został osiągnięty. Nie upoważniają jeszcze do stwierdzenia, że uzyskano oczekiwany rezultat poprawy rekrutacji na rzecz edukacji na potrzeby całego sektora, a szczególnie nie ma pewności, że przełoży się to na późniejszy wybór drogi zawodowej w branży odzieżowo-skórzano-tekstylnej. Z informacji Rady Sektorowej wynika, że udane rekrutacje wciąż nie przekładają się w pełni na decyzję absolwentów sektorowych szkół o pracy w branży. Dodatkowo zwrócić uwagę należy na brak kształcenia formalnego na potrzeby przemysłu skórzanego, obuwniczego i znikome zainteresowanie edukacją w kierunkach włókienniczych, mimo prężnie działającego przemysłu o znacznym potencjale rozwojowym i edukacyjnym.

Aktualizacja rekomendacji: należy podjąć intensywne działania zwłaszcza na rzecz popularyzacji kształcenia na potrzeby szeroko rozumianego włókiennictwa oraz przemysłu obuwniczo-skózanego (w tym garbarstwa). Zapewnienie takich kadr wydaje się szczególnie istotne wobec tendencji skracania łańcuchów dostaw oraz opierania wytwarzania na surowcach i półproduktach lokalnych, a wreszcie ekonomicznie opłacalnego domykania cykli produkcyjnych (gospodarka cyrkularna). Nie da się tego osiągnąć bez choćby częściowo własnych surowców, przedsiębiorstwa, rozwoju tkalni i dziewiarni, ekologicznych technologii garbarskich, uruchamiania przedsiębiorstw

⁶⁴ https://sosnowiec.wyborcza.pl/sosnowiec/7,93867,30126077,rekordowy-nabor-w-ckziu-w-sosnowcu-najwiekszym-zainteresowaniem.html?fbclid=IwAR0aCrW4UB22DsC8pWiEpF12WtValZcEMehbSyvfCcVvxTxgoGZpSmS_The

specjalizujących się w recyklingu tekstyliów oraz wyrobów skórzanych i futrzarskich. Jest to wielkie i obecnie bardzo aktualne sektorowe wyzwanie.

Dobra praktyka: promowanie sektora poprzez produkcję krótkich filmów dostępnych na kanale <https://www.youtube.com/@związekprzedsiębiorcowlewi8071/videos>

Promocja branżowych zawodów i motywacja do zdobywania profesjonalnych umiejętności, które mogą przełożyć się na sukces w międzynarodowej rywalizacji w EuroSkills, który jest największym konkursem edukacyjnym i umiejętności zawodowych w Europie. Odbывается się co dwa lata (aktualnie ma miejsce w Gdańsku 8 edycja konkursu) i daje możliwość, również młodym reprezentantom sektora mody, wykazania się praktycznymi umiejętnościami technicznymi (zarówno indywidualnie jak i zbiorowo), pozwalającymi im wykonać konkretne zadania w swojej konkurencji.

*„Zawodnicy EuroSkills mają za zadanie wykonać projekt testowy lub serię projektów w ściśle określonych ramach czasowych w ciągu trzech dni. Projekty wymagają złożonej wiedzy technicznej i umiejętności, których młodzi ludzie uczą się i opanowują w trakcie studiów i szkoleń w miejscu pracy”.*⁶⁵Sektorowa strona konkursu to:

<https://euroskills2023.org/pl/umiejtnosci/technologie-mody/>

Ad.2. Wprowadzenie zmian do systemu kształcenia z wykorzystaniem założeń systemu kształcenia dualnego

Cel – dostosowanie sektorowej edukacji do aktualnych potrzeb rynku pracy, kształcenie specjalistów jak najlepiej przystosowanych do wymogów sektora oparte o rozwijanie umiejętności zdobywanych w rzeczywistych warunkach pracy, zwiększenie liczby absolwentów sektorowych szkół i uczelni realizujących ścieżkę zawodowej kariery w sektorowym przemyśle.

Postulowane od lat wykorzystanie modelu kształcenia dualnego wciąż napotyka na szereg problemów. Najistotniejszymi z nich wydają się gotowość i zmotywowanie pracodawców do zaangażowania się w edukację przyszłych pracowników oraz stworzenie właściwych regulacji prawnych pozwalających realizować kształcenie dualne. Jednak od 1 września 2019 roku prawnie do systemu edukacji wprowadzono staże uczniowskie, które umożliwiają praktyczną naukę zawodu, nawet wykraczającą poza program, w branżowych przedsiębiorstwach, a dodatkowo zaliczaną do uzyskiwania uprawnień pracowniczych. Dotychczas to kształcenie realizowane było w formie praktyk zawodowych i zajęć praktycznych.

Jak podano w Dz.U.2023.900 t.j.⁶⁶, akt obowiązujący, wersja od: 6 września 2023 r.:
Art. 121a.

[Staż uczniowski]

1. W celu ułatwienia uzyskiwania doświadczenia i nabywania umiejętności praktycznych niezbędnych do wykonywania pracy w zawodzie, w którym kształcą się, uczniowie technikum

⁶⁵ <https://euroskills2023.org/pl/euroskills-gdansk-2023/>

⁶⁶ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20230000900/T/D20230900L.pdf>

i uczniowie branżowej szkoły I stopnia niebędący młodocianymi pracownikami mogą w okresie nauki odbywać staż w rzeczywistych warunkach pracy, zwany dalej "stażem uczniowskim".

2. W trakcie stażu uczniowskiego uczeń realizuje wszystkie albo wybrane treści programu nauczania zawodu w zakresie praktycznej nauki zawodu realizowanego w szkole, do której uczęszcza, lub treści nauczania związane z nauczaniem zawodem nieobjęte tym programem.

3. Osoba fizyczna, osoba prawna albo jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, zwane dalej "podmiotem przyjmującym na staż uczniowski", zawiera, w formie pisemnej, umowę o staż uczniowski z uczniem albo rodzicami niepełnoletniego ucznia. W przypadku staży uczniowskich realizowanych w ramach projektów finansowanych ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej stroną umowy o staż uczniowski może być również podmiot realizujący projekt, ponoszący wydatki związane ze stażem uczniowskim.

4. Dyrektor szkoły może zwolnić ucznia, który odbył staż uczniowski, z obowiązku odbycia praktycznej nauki zawodu w całości lub w części. [...]

8. Staż uczniowski może odbywać się również w okresie ferii letnich lub zimowych. [..]

To tylko część regulacji prawnej, która jest wielkim krokiem w kierunku kształcenia dualnego. Całość można przeczytać: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-oswiatowe-18558680/art-121-a>. Branżowe szkolnictwo zawodowe, dostrzegając w tym rozwiązaniu dużą szansę, przygotowało i przetestowało modelowe programy realizacji stażów uczniowskich. Jak podano w opracowaniu „Modelowy program praktycznej nauki zawodu w zakresie staży uczniowskich dla zawodu technik stylisty”⁶⁷ (analogiczne opracowanie powstało dla zawodu technik przemysłu mody⁶⁸):

„Zwiększenie wymiaru praktyk i staży u pracodawców przez uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe poprawia ich zdolność do zatrudnienia i podjęcia pracy zgodnej z kierunkiem wykształcenia w przyszłości. Pozytywny związek pomiędzy praktykami a wynikami młodzieży na rynku pracy wykazała analiza, którą przeprowadzono na podstawie danych panelowych dla 27 krajów UE. Analiza ta pokazała, że zwiększenie ilości praktyk wiąże się z wyższym wskaźnikiem zatrudnienia młodzieży (15-24 lat), jak również z niższym poziomem bezrobocia wśród młodych ludzi. Badania te wskazują, że staże i praktyki mogą przyczynić się do poprawy perspektyw zatrudniania młodych ludzi, poprzez zdobywanie umiejętności zawodowych i doświadczenia zawodowego ściśle powiązanych z potrzebami pracodawców, oraz umożliwiają zdobycie kwalifikacji zawodowych uznawanych w krajach UE. Ponadto, staże i praktyki zbliżają młodych ludzi do rynku pracy, zapewniając im pierwsze doświadczenie zawodowe. Zarówno praktyki jak i staże odgrywają ważną wręcz kluczową rolę w pomaganiu młodym ludziom w łagodnym przejściu ze szkoły na rynek pracy. Długoletnie doświadczenie innych krajów pokazuje, że kraje z ugruntowanymi programami praktyk zawodowych, takie jak: Niemcy, Austria, Dania, Norwegia, Holandia i Szwajcaria, są

⁶⁷ <https://lewiatan.org/staz-uczniowski-lepiej-przygotowuje-do-pracy-mamy-modele-w-branzy-mody/>

⁶⁸ ibidem

najbardziej skuteczne w ułatwianiu przejścia ze szkoły na rynek pracy.⁶⁹ W krajach tych nauka i praktyka zawodowa u pracodawcy prowadzone są najczęściej w systemie dualnym. Korzyści z takiej współpracy odnoszą zarówno uczniowie, jak i pracodawcy.”

Warto zaznaczyć, że: „Firma przyjmująca ucznia na staż ma obowiązek zapewnić mu bezpieczne i higieniczne warunki odbywania stażu uczniowskiego na zasadach określonych w Kodeksie pracy. Okres stażu uczniowskiego zalicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze. Koszty świadczenia pieniężnego wypłacanego uczniowi przyjętemu na staż uczniowski mogą zostać przez pracodawcę wliczone w koszty uzyskania przychodu, ale wynagrodzenie za staż nie jest obligatoryjne.”⁷⁰

Z perspektywy 2023 roku, wydaje się, że otwiera się kolejna droga praktycznej nauki zawodu. Realną możliwością poznania wzorcowych i innowacyjnych rozwiązań technologicznych (obok staży uczniowskich, które nie zawsze mogą być odbywane w nowoczesnych firmach) wykorzystanie potencjału uczelni wyższych kształcących na potrzeby branży (przykład współpracy między CKZiU w Sosnowcu a Politechniką Łódzką, Wydziałem Technologii Materiałowych i Wzornictwa Tekstyliów) oraz, w nieodległej przyszłości, potencjału **Branżowych Centrów Umiejętności**. Według przytoczonych powyżej, obowiązujących przepisów staże uczniowskie można organizować również w czasie ferii i wakacji, co stwarza możliwość odbywania ich poza miejscem kształcenia.

Kolejnym efektem wdrożenia analizowanej rekomendacji było przygotowanie przez Sektorową radę ds. Kompetencji Poradnika dla Instruktorów Praktycznej Nauki Zawodu (Branża odzieżowa | Branża włókiennicza | Branża skórzana)⁷¹, w którym szczegółowo omówiono problem tego ważnego elementu sektorowego kształcenia.

Aktualizacja rekomendacji: należy podtrzymać działania zmierzające do zacieśniania współpracy edukacja – realna branża – sektorowe organizacje w celu realizacji staży uczniowskich w optymalnych warunkach sektorowych przedsiębiorstw. Być może drogą do realizacji takiego postulatu będzie zaprojektowanie i uruchomienie sektorowej platformy informacyjnej, kojarzącej szkoły/uczelnie – uczniów/studentów z pracodawcami gotowymi przyjąć na staż uczniowski lub studencki. Powinna ona działać na zasadzie sprawdzonej, rezerwacyjnej wyszukiwarki typu Booking – poszukiwanie oferty stażu w danej okolicy, z uwzględnieniem terminu i specyfiki miejsca (profil przedsiębiorstwa, rodzaje produkcji itp.).

Postuluje się wprowadzenie mechanizmów motywujących pracodawców do przyjmowania uczniów i studentów na staże, w formie np. dodatkowych ulg podatkowych.

Proponuje się również zintensyfikować działania na rzecz optymalnego modelu funkcjonowania na potrzeby sektorowej edukacji, uruchamianych właśnie Branżowych Centrów Umiejętności, tak, aby stały się one rzeczywistą platformą spotkania praktyków

⁶⁹ Programy Praktyk i Staży w UE 27: Kluczowe czynniki sukcesu. Informator dla osób współtworzących przepisy prawne. Ecorys 2013 r.

⁷⁰ <https://lewiatan.org/staz-uczniowski-lepiej-przygotowuje-do-pracy-mamy-modele-w-branzy-mody/>

⁷¹ <http://www.modakompetencje.pl/wp-content/uploads/2019/04/Poradnik-dla-instruktor%C3%B3w.pdf>

życia gospodarczego z kształcącymi i kształconymi dla branży. BCU powinny być miejscem realizacji kształcenia praktycznego w warunkach naśladowujących przedsiębiorstwa produkcyjne, a dodatkowo diagnozowania szerokich potrzeb branży, na tle jej rozwoju w ramach krajowej gospodarki, ale i na forum międzynarodowym. Powinny wspierać w przygotowaniu kadr na potrzeby realnego i wysoce konkurencyjnego rynku, zapewniać przestrzeni (miejsce fizyczne i obszar spotkania intelektualnego) trwałej współpracy biznesu z edukacją zawodową na wszystkich poziomach kształcenia zawodowego. Muszą stać się inicjatorem i polem eksperymentu dydaktycznego oraz wdrażania koncepcji doskonałości zawodowej w polskim systemie kształcenia zawodowego.

Dobra praktyka: Przygotowanie, dystrybuowanego przez Sektorową Radę ds. Kompetencji Moda i Innowacyjne Tekstylnia, materiału informacyjnego dla szkół i pracodawców pt. „Staż Uczniowski – dobry wybór?” oraz Modelowych programów praktycznej nauki zawodu w zakresie staży uczniowskich dla branżowych zawodów

Ad.3. Atrakcyjne i kompetentne doradztwo zawodowe

Cel – dokonanie właściwego wyboru ścieżki edukacyjnej dostosowanego do predyspozycji, możliwości, oczekiwań i aspiracji danej osoby oraz dającej szansę na stabilne zatrudnienie i dalszy rozwój.

Dzięki możliwości, jakie powstały w wyniku funkcjonowania Sektorowej Rady ds. Kompetencji udało się przygotować i zapoznać ze specyfiką sektora wielu doradców zawodowych, dla których wsparciem w pracy jest „Poradnik dla doradców zawodowych Zawody przemysłu mody”⁷², w którym omówiono dokładnie stan zagadnienia i który aktualnie jest również aktualizowany. Udało się również przygotować wiele opracowań dotyczących sektora, które pomagają zrozumieć specyfikę branży. Działania te są wyraźnie odczuwalne w procesach rekrutacyjnych i powinny się przełożyć na świadomy wybór przez młodych ludzi profilu kształcenia, a następnie drogi zawodowej w sektorze.

Aktualizacja rekomendacji: należy dalej prowadzić działania wspierające doradców zawodowych w pełnym rozumieniu specyfiki kształcenia sektorowego, poznaniu charakterystyk poszczególnych zawodów oraz przypisanych do nich kwalifikacji. Poprzez kontynuację dotychczasowych narzędzi wsparcia: spotkania branżowe, konferencje, udostępniane publikacje, filmy poświęcone branży można wyposażyć ich w kwantum wiedzy pozwalającej na kompetentne prowadzenie procesów doradztwa zawodowego. Dodatkowo proponuje się organizację dla doradców zawodowych wizyt studyjnych w branżowych przedsiębiorstwach, co umożliwi im rzetelne rozumienie wymaganych na poszczególnych stanowiskach i w zawodach wiedzy, umiejętności i kompetencji.

Dobra Praktyka: Opracowanie i rozpropagowanie poradników, w atrakcyjny sposób prezentujących sektory odzieżowy, skórzany i tekstylny oraz przygotowanie na potrzeby doradztwa zawodowego: „Poradnik dla doradców zawodowych Zawody przemysłu mody”

⁷² <http://www.modakompetencje.pl/wp-content/uploads/2019/04/poradnik-dla-doradc%C3%B3w.pdf>

dostępnych na stronie: <http://www.modakompetencje.pl/dokumenty/>

Ad.4. Wykorzystanie innowacji edukacyjnych

Cel – optymalizacja procesu edukacyjnego, uczynienie go skuteczniejszym i atrakcyjnym.

Naturalną drogą do skutecznej realizacji procesów kształcenia jest poszukiwanie innowacyjnych praktyk edukacyjnych, wykorzystywanie nowych narzędzi i technologii pomagających osiągać zakładane rezultaty procesu edukacyjnego. Przykładem niekonwencjonalnego działania na rzecz edukacji branżowej jest model współpracy uczelnia wyższa – szkoła branżowa, który wypracowała i udostępniła jako rezultat projektu „Model współpracy szkół zawodowych ze szkołami wyższymi w zakresie kształcenia w zawodzie krawiec”⁷³ Politechnika Łódzka – lider projektu. Jak podano w opracowaniu:

„Zaproponowany model współpracy opiera się na wielowątkowych aspektach nowej formy kształcenia, wpisanej w cykl zajęć szkolnych, realizowanych na styku: szkoła branżowa – uczelnia – rynek pracy. Uważa się, iż kontakt bezpośredni z uczelnią, specjalistami, pasjonatami branży, ekspertami i firmami oraz wykorzystanie różnych możliwości wychodzenia poza standardowy zakres kształcenia z „budynku” szkoły jest zawsze pozytywnie odbierany i zwiększa horyzonty poznania oraz możliwości ucznia. Szczególnym rodzajem takiej inspiracji jest obecność ucznia w uczelni, która pokazuje innowacyjne kierunki rozwoju branży, niejednokrotnie niedostępne nawet w przedsiębiorstwach przemysłu mody.”

O rezultatach działania i wypracowanych rozwiązaniach można przeczytać na stronie projektu.⁷⁴

Aktualizacja rekomendacji: należy wdrażać i prowadzić działania zmierzające do wprowadzenia innowacyjnych narzędzi i metod do procesu edukacyjnego, w tym zapewnienie nowoczesnego wyposażenia szkolnych warsztatów i pracowni zawodowych oraz nowoczesnych systemów projektowych (systemy do projektowania w 3D), a dodatkowo rozszerzyć możliwości e-lerningu, jako równoległej ścieżki samokształcenia opartej na sprawdzonej platformie branżowej wiedzy. Proponuje się wykorzystanie rezultatów projektu KRAWIEC do podejmowania współpracy między różnymi poziomami branżowej edukacji, a szczególnie wykorzystanie potencjału kadrowego i wyposażenia branżowych uczelni wyższych do zapoznania uczniów techników i szkół branżowych z najnowocześniejszymi sektorowymi technologiami. BCU powinno dysponować innowacyjną bazą dydaktyczną, pozwalającą na elastyczne jej wykorzystanie do upowszechniania nowatorskich rozwiązań stosowanych w danej branży oraz wspierania innowacji w kształceniu zawodowym i praktyce przemysłowej. Proponuje się pełne wykorzystanie platform edukacyjnych i przygotowanie na ich potrzeby materiałów dydaktycznych dla wszystkich zawodów w sektorze, ewentualnie uruchomienie

⁷³ UDA-POWR.02.15.00-00-1018/20-00 w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014 – 2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego

⁷⁴ <https://iat.p.lodz.pl/projekt-krawiec>

jednej branżowej platformy wiedzy, której deficyty w sektorze są znaczne. Dodatkowo sugeruje się kontynuację tworzenia branżowych narzędzi edukacyjnych w formie zwirtualizowanej, częściowo zastępującej dostęp do rzeczywistych laboratoriów, systemów projektowych i technologii oraz wykorzystanie sztucznej inteligencji w praktyce sektorowego kształcenia (wirtualne zakłady, testy opanowania określonych umiejętności – np. sterowanie produkcją na linii wirtualnej, projektowanie, testowanie prototypów itp.).

Dobra praktyka: Projekt „Krawiec” realizowany w partnerstwie uczelnia wyższa – szkoła branżowa, w którym uczniowie poznali nowe techniki i technologie możliwe do zastosowania w zawodzie i branży, a dostępne w laboratoriach uczelni. Taka prezentacja branżowych innowacji, połączona z ich doświadczalnym wykorzystaniem do realizacji zawodowych działań, umożliwia uczniom lepszy start na rynku pracy, zrozumienie szerszego, sektorowego kontekstu własnej profesji oraz motywuje do nauki i rozwoju zawodowej kariery. W trakcie trwania projektu została pogłębiona ich wiedza na temat współczesnych technologii materiałowych, poznali inne podejście do rozwiązań ekologicznych i jakościowych oraz zdobyli orientację w metodach i technikach wizualnego zarządzania produktem. Dodatkowo, nauczyciele kształcenia zawodowego również poszerzyli swoją wiedzę i umiejętności w zakresie nowych technik i technologii oraz pokrewnych dziedzin. Na stronie projektu można pobrać dokumenty typu: karty warsztatów, schematy zajęć, opisy innowacyjnych technik i technologii:

<https://iat.p.lodz.pl/projekt-krawiec> .

Innym przykładem rekomendowanego działania jest wykorzystanie Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej jako narzędzia przekazywania wiedzy oraz tworzenia interaktywnych, wirtualnych środowisk projektowo-laboratoryjnych:

<https://zpe.gov.pl/ksztalcenie-ogolne/ksztalcenie-zawodowe/branza-przemyslu-mody>

Ad.5. Wspecjalizowane kadry

Cel – wytypowanie obszarów rozwoju sektora i kierunków kształcenia kadr dla jego przyszłości.

Wspecjalizowane kadry, przygotowywane z myślą o przyszłości sektora, są podstawą jego funkcjonowania. Kapitał, maszyny i urządzenia, technologie, są martwe bez pracy fachowców, która je ożywia. Szczególnie w sektorze mody, gdzie zmienność modeli, krótkie serie produkcyjne, a nawet produkcja jednostkowa, powodują, że nieoptymalnym, a niekiedy wręcz niemożliwym jest stosowanie automatycznych linii produkcyjnych, czy nawet pojedynczych maszyn automatycznych. Oczywiście dodać należy, że współczesne maszyny szyjące odzieżowe, obuwnicze są w rzeczywistości również wspomagane poprzez systemy elektroniczne przejmujące coraz więcej zadań od ich operatorów. Mimo wszystko jednak potrzebna jest praca ludzka, precyzyjna, dokładna i często żmudna. Wprowadzanie innowacyjnych, zautomatyzowanych stanowisk, jest zwykle możliwe punktowo, do kilku operacji lub węzłów technologicznych. Nieco inaczej wygląda sytuacja w przemyśle włókienniczym, gdzie procesy są zautomatyzowane, a pracownicy produkcyjni pełnią rolę

operatorów tych nowoczesnych prędkarek, krosien, skomputeryzowanych maszyn dziewiarskich i kontrolerów procesów. Wymagana jest więc od nich wysoka kultura techniczna oraz świadomość istoty procesów, rozumienie zagadnień jakościowych, umiejętność czytania i interpretacji projektów, rozumienie założeń technologicznych, opanowanie obsługi i regulacji tych często skomplikowanych urządzeń, a przede wszystkim zaangażowanie i odpowiedzialność przy realizacji zadań zawodowych.

Należy podjąć działania na rzecz przywrócenia kształcenia na poziomie średnim dla działu C.15 (obuwie, skóry). Jak podano na stronie Polskiej Izby Przemysłu Skórzanego:

„Co zdaniem Zarządu Izby należałoby usprawnić, by zwiększyć nabór [do branżowych szkół i techników – przypis własny]?

Należy zadbać o praktyczną naukę języków obcych, ze szczególnym naciskiem na język włoski. Zarząd Izby uważa także, że warto zastąpić funkcjonujące obecnie nazewnictwo zawodu technik obuwnik takimi specjalizacjami jak: stylistka, projektant, konstruktor, ćwiekacz czubków, – pięt, krojczy, cholewkarz, mechanik itp. Dla każdego specjalisty może to być odrębny zawód, którego nauka powinna odbywać się przez 4 lata – wtedy uczeń miałby możliwość osiągnąć szczyt swojej specjalizacji.

By uczniowie mogli podnosić swoje kwalifikacje, muszą mieć ku temu warunki. Priorytetem jest stworzenie wielostanowiskowej pracowni techniczno-konstrukcyjnej, wraz z odpowiednim programem komputerowym i jego oprzyrządowaniem. Warunki lokalowe są, należy stopniowo wyposażać istniejące pomieszczenia w różne maszyny produkcyjne.

Czy znajdują się na ten szczytny cel środki finansowe?

Zapraszamy do współpracy! Szkoły muszą kształcić fachowców na potrzeby nowoczesnych zakładów.”⁷⁵

Z jednej strony należy więc kształcić w systemie formalnym i pozaformalnym pracowników produkcyjnych (np. szwaczki, krojczych można przygotować do pracy na kursach zawodowych), tak aby zachować w Polsce całe spektrum sektorowej produkcji (od włókna do odzieży, od garbarni do finalnego produktu wykonanego ze skóry). Z drugiej natomiast prowadzić dalsze działania popularyzujące branżę, pokazujące ją jako rzetelnego, stabilnego pracodawcę oraz miejsce interesującego, kreatywnego rozwoju kariery zawodowej. Działania takie powinny mieć na celu pozyskiwanie dla sektora wartościowych pracowników, rozumiejących specyfikę, interdyscyplinarność branży i dodatkowo wprowadzających do przedsiębiorstw wartość dodaną. Tu mowa jest oczywiście o kadrze zarządczej (menadżerskiej) różnych szczebli, technikach i technologach, projektantach i marketingowcach. Dodatkowo, biorąc pod uwagę kierunki rozwoju sektora i całej gospodarki, należy zadbać o kształcenie dla branży specjalistów od materiałoznawstwa i projektowania z nakierowaniem na procesy odpowiedzialnego, zrównoważonego projektowania, uwzględniającego recykling i utylizację produktów oraz aplikowania innowacji do produktów. Sektor potrzebuje metrologów i kontrolerów jakości – rozumiejących potrzebę przedłużenia czasu użytkowania wszelkich dóbr wytwarzanych przez

⁷⁵ <https://www.pips.pl/technikum-obuwnicze-rusza-ponownie/>

branżę (w myśl hasła: jakość, a nie ilość), uniwersalnych pracowników wzorcowni – krawców, szewców i pracowników linii produkcyjnych, którzy płynnie weszliby w proces wytwarzania produktów kastomizaowanych (*bespoke, made-to-measure*). Wreszcie ważne jest przygotowanie dla branży specjalistów od e-sprzedaży, z uwzględnieniem najnowszej tendencji prezentacji produktów – projektów symulowanych w 3D, w świecie rozszerzonej lub wirtualnej rzeczywistości. Równolegle kultywować należy przekazywanie umiejętności związanych ze szlachetnym, branżowym rzemiosłem, jednak tak, aby te kwalifikacje mogły być wykorzystane nie tylko w obrębie sektorowych usług, ale w praktyce przemysłowej.

O potencjale branży świadczy jej zdolność do kreacji innowacji. Tak więc punktem uwagi powinni być sektorowi innowatorzy i naukowcy. Tu jednak należy zintensyfikować wysiłki na rzecz synergicznego połączenia działań z obszaru badawczo-rozwojowego z praktyką przemysłową. Jednym, a może nawet najważniejszym kryterium oceny prac tego typu (powstających w branżowych instytutach i uczelniach) powinien być ich potencjał komercyjny oraz szybka ścieżka wdrożenia do praktyki rynkowej.

Aktualizacja rekomendacji: Branżowe Centrum Umiejętności powinno stać się miejscem integracji szeroko rozumianych działań edukacyjno-szkoleniowych na potrzeby rozwoju umiejętności uczniów, studentów, pracowników firm (kadra techniczna różnych szczebli) i innych osób uczących się, w tym nauczycieli zawodu, trenerów, instruktorów branżowych. Zaleca się zadbanie o właściwe wyposażenie i kadry lub współpracowników tworzonych właśnie BCU, które w partnerstwie branżowych organizacji, pracodawców, szkół, placówek prowadzących kształcenie zawodowe, we współpracy z uczelniami oraz ośrodkami badawczo-rozwojowymi powinny stać się swoistymi inkubatorami eksperymentów dydaktycznych, stroną inicjującą nowe programy i kierunki kształcenia, doradcą zawodowym, działającym na potrzeby pracodawców, jak również przyszłych pracowników, „sprzęgłem” między światem edukacji i nauki a praktyką przemysłową i potrzebami rynkowymi, diagnostą, a nawet *trendwatcherem* potrzeb kadrowych oraz rozwojowych sektora mody i innowacyjnych tekstyliów.

Zaleca się utrzymanie dofinansowania do programów sektorowego doradztwa i szkoleń, które wypełniają lukę branżowej edukacji oraz elastycznie dostarczają przedsiębiorstwom aktualizację wiedzy, umiejętności i kompetencji kadrom w nich pracującym.

Dobra praktyka: Wprowadzanie przez branżowe szkolnictwo nowych zawodów np. technik stylisty, technik tekstronik i projektant wyrobów włókienniczych.

Utrzymanie dofinansowania do programu szkoleń i sektorowego doradztwa.

Ad.6. Likwidacja luki pomiędzy przemysłem mody, a światem nauki poprzez powołanie do życia Rad Pracodawców Przemysłu Mody przy szkołach zawodowych

Cel – włączenie pracodawców w proces edukacyjny i danie im narzędzi wpływu na kształcenie na potrzeby sektora.

Działanie to, choć zostało przeprowadzone skutecznie przynajmniej na poziomie szkolnictwa wyższego, często nie ma rzeczywistego przełożenia na pełne zaangażowanie się pracodawców w kształtowanie kierunków badawczych czy nawet programów nauczania, a z drugiej strony na otwarcie placówek naukowych i edukacyjnych na zmiany, które uznają za potrzebne praktycy życia gospodarczego.

Działania Sektorowej Rady próbujące sprzęgać ze sobą te trzy strony sektora: praktykę rynkową – badania – edukację, nie zawsze odnoszą pożądany skutek. Pracodawcy zajęci bieżącym funkcjonowaniem swoich przedsiębiorstw nie zawsze znajdują czas i motywację, a często również nie widzą korzyści, w angażowanie się w działania na rzecz szukania innowacyjnych rozwiązań dla swojej działalności poprzez współpracę z jednostkami badawczo-rozwojowymi i edukacyjnymi. Jest to więc wciąż poważny problem rodzimego systemu działającego na styku jednostki budżetowe – prywatni przedsiębiorcy.

Aktualizacja rekomendacji: Zaleca się zintensyfikowanie działań na rzecz łączenia ze sobą sektorowych praktyków życia gospodarczego – jednostek badawczo-rozwojowych – branżowych placówek edukacyjnych. Postuluje się wprowadzenie mechanizmów promujących te badania, które mają znaczenie implementacyjne oraz kończą się implementacją i komercjalizacją. Istniejące przy instytutach i uczelniach jednostki odpowiedzialne za komercjalizację wyników badań powinny być rozliczane na podstawie skuteczności wprowadzania rezultatów prac naukowo-innowacyjnych do praktyki rynkowej (produkty, technologie, procesy). Miejscem styku dla sektora powinny i tu stać się BCU.

Dobra praktyka: Sieć Badawcza Łukasiewicz – organizacja państwowych osób prawnych utworzona w 2019 roku w celu planowania i koordynowania badań naukowych oraz prac rozwojowych prowadzonych przez jej członków; tworzą ją Centrum Łukasiewicz oraz instytuty działające w ramach Sieci (w tym istotne dla sektora: Instytut Inżynierii Materiałów Polimerowych i Barwników w Toruniu, Instytut Włókien Chemicznych i Biopolimerów, Instytut Przemysłu Skórzanego, Instytut Włókiennictwa - w ramach Łódzkiego Instytutu Technologicznego, których głównymi zadaniami jest realizacja projektów badawczych, w tym międzynarodowych, a także komercjalizacja wyników prac.

W opracowaniu z 2019 roku⁷⁶ uwzględniono z kolei następujące obszary i szczegółowe rekomendacje:

1. identyfikowanie potrzeb sektora w zakresie kompetencji:
 - 1.1. należy prowadzić cykliczne badania potrzeb pracodawców w sektorze w zakresie kompetencji, zarówno potrzebnych aktualnie, jak i przewidywanych,
 - 1.2. należy zachęcać pracodawców do włączenia się w proces kształcenia,

⁷⁶ <http://www.modakompetencje.pl/wp-content/uploads/2020/01/Przemys%C5%82-Mody-aktualizacja-rekomendacji.pdf>

- 1.3. należy promować i wdrażać rozwiązania wspierające pracodawców w zakresie opracowywania kompetencyjnych opisów stanowisk, bilansowania kompetencji pracowników, identyfikowania potrzeb szkoleniowych; ze sobą
2. podniesienie atrakcyjności kształcenia formalnego:
 - 2.1. należy dbać o dostosowywanie podstaw programowych do potrzeb rynku pracy,
 - 2.2. należy wprowadzać do kształcenia nowe zawody odpowiadające potrzebom rynku pracy,
 - 2.3. należy zapewnić warunki sprzyjające włączaniu się pracodawców w proces kształcenia,
 - 2.4. należy dbać o stałe podnoszenie kompetencji nauczycieli,
 - 2.5. należy dbać o rozwój infrastruktury szkół;
3. podniesienie atrakcyjności edukacji pozaformalnej:
 - 3.1. należy promować dobrej jakości szkolenia,
 - 3.2. należy wspierać tworzenie programów szkoleń dostosowanych do potrzeb pracodawców,
 - 3.3. należy zapewnić wsparcie dla pracodawców w obszarze badania potrzeb szkoleniowych,
 - 3.4. w procesie uczenia należy wykorzystywać innowacje edukacyjne,
 - 3.5. należy upowszechniać informacje na temat możliwości uzyskania wsparcia finansowego na rozwój kompetencji pracowników;
4. zwiększenie atrakcyjności sektora przemysłu mody jako miejsca pracy:
 - 4.1. należy dbać o budowanie wizerunku sektora jako innowacyjnego, dającego duże możliwości rozwoju zawodowego,
 - 4.2. należy zapewnić elastyczność ścieżek kariery w sektorze,
 - 4.3. należy zapewnić kompetentne doradztwo zawodowe,
 - 4.4. należy realizować działania mające na celu promowanie kształcenia zawodowego wśród osób młodych.

Jest to nieco inne ujęcie działań – inaczej usystematyzowane, w istocie jednak – merytorycznie - sprowadzające się do omówionych już wcześniej działań. Wszystkie z wymienionych w tym opracowaniu rekomendacji są systematycznie realizowane i zaleca się ich kontynuowanie.

Ad.1. Działanie prowadzone systematycznie – jego efektem jest kompleksowe opracowanie Sektorowej Ramy Kwalifikacyjnej (właśnie aktualizowaną) w pełni wpisanej w Polską Ramę Kwalifikacyjną.

Rekomenduje się uwzględnić oczekiwane kompetencje przyszłości, dopasowane do branżowych realiów oraz prognozy przyszłości sektora. Są nimi:

1. **menadżerowie znający realia branżowego rynku światowego (brandmenadżerowie, menadżerowie kolekcji i produktu);**

2. projektanci wyposażeni w podstawową wiedzę z obszaru branżowych technologii, materiałoznawstwa, projektowania 3D oraz świadomi potrzeb klienckich grup docelowych, a nawet kształtujący te potrzeby, zwłaszcza w obrębie estetyki wpisanej w ideę *slow textiles, slow fashion* (wzornictwo pozasezonowe);
3. technolodzy włókiennicy, odzieżownicy, obuwnicy, specjaliści przemysłu garbarskiego, skórzanego (inżynierowie i technicy);
4. specjaliści z obszaru technologii materiałowych i przetwarzania surowców włókienniczych (inżynierowie i technicy: przędzalnicy, tkacze, dziewiarze, garbarze);
5. specjaliści chemicznej obróbki wyrobów włókienniczych i skórzanych: przerób, wykończanie, uszlachetnianie (inżynierowie i technicy);
6. wykwalifikowani, uniwersalni operatorzy maszyn i urządzeń przemysłu włókienniczego, odzieżowego, obuwniczego, w tym pracownicy elastycznych linii produkcji wyrobów kastomizowanych (personalizowanych);
7. wykwalifikowani rzemieślnicy – mikroprzedsiębiorcy (technicy np. krawcy/styliści);
8. tekstronicy (technicy i inżynierowie);
9. specjaliści ds. marketingu i sprzedaży, w tym e-commerce, s-commerce;
10. branżowi specjaliści ds. jakości i zrównoważonego rozwoju.

Ad.2. Podnoszenie atrakcyjności kształcenia formalnego zaprezentowano i wyczerpująco omówiono wcześniej.

Działanie to jest i powinno być nadal systematycznie prowadzone i rekomendowane jest do utrzymania. Proponuje się podjęcie intensywnych działań szczególnie na rzecz utrzymania kształcenia kadr techniczno-technologicznych, których nie da się odpowiednio wykształcić w systemie pozaformalnym i nieformalnym. W dalszej części opracowania (Rys.8.) ujęto propozycje nowych zawodów w sektorze, które dostosowują model kształcenia na poziomie średnim do zmian jakie zachodzą na rynku i w sektorowym przemyśle. Rekomenduje się podjęcie działań na rzecz ciągłego doszkalania kadry instruktorskiej i nauczycielskiej pracującej w szkołach i branżowych technikach (może to być realizowane w BCU). Rekomenduje się podjęcie intensywnych działań na rzecz rekrutacji kandydatów na uczelnie techniczne o sektorowym profilu. Bez kadr inżynierskich nie będzie możliwe przekształcanie sektora w innowacyjny, oparty na wiedzy, zmierzający do modelu cyrkularnego.

Ad.3. Dobrym przykładem kompleksowych działań na rzecz kształcenia pozaformalnego jest uruchomienie, opisanych wcześniej w rozdziale 3.4.) sektorowych programów szkoleń, efektywnie wykorzystywanych przez branżowe przedsiębiorstwa. We wrześniu lub grudniu 2023 roku planowane jest zakończenie kolejnej edycji

programu Przepis na Rozwój – kompetencje szyte na miarę 2. Jak podano na stronie operatora: „Projekt jest realizowany w ramach ogólnopolskiego konkursu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) „Szkolenia lub doradztwo wynikające z rekomendacji Sektorowych Rad ds. Kompetencji”, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Oś Priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.21 Poprawa zarządzania, rozwój kapitału ludzkiego oraz wsparcie procesów innowacyjnych w przedsiębiorstwach; nr POWR.02.21.00-IP.09-00-004/20.”⁷⁷ Wszystkie usługi realizowane były za pośrednictwem Bazy Usług Rozwojowych⁷⁸. O atrakcyjności tego działania dla praktyków życia gospodarczego i o wielkich potrzebach szkoleniowych sektora może świadczyć pełne wykorzystywanie dofinansowania, a nawet kolejka oczekujących na możliwość skorzystania z dofinansowania na cele szkoleniowo – doradcze (informacje od operatora programu HRP⁷⁹).

Rekomenduje się utrzymanie tego działania z uaktualnieniem rekomendowanych obszarów wsparcia. Na docenienie zasługuje stosunkowo prosta procedura uzyskania i rozliczenia dofinansowanie, nie nakładająca na przedsiębiorców, którzy ubiegają się o uzyskanie wsparcia nadmiernych obciążeń biurokratycznych. Proponuje się utrzymać taki stan rzeczy uelastyczniając podejście do rekomendowanych obszarów szkoleń oraz poszerzając bazę dostawców usług. Rekomenduje się utrzymanie finansowania sektorowych programów szkoleniowych i to zarówno dla pracowników podmiotów branżowych, jak i dla osób nowoprzyjmowanych do sektora. Proponuje się wpisanie do programu działań BCU działalności szkoleniowej, w tym również dla sektorowych instruktorów i nauczycieli zawodu.

Ad.4. Postulowane i rekomendowane działania na rzecz zwiększenia atrakcyjności sektora i jego właściwego postrzegania w otoczeniu społecznym są skutecznie realizowane, co objawia się skokową poprawą rekrutacji do branżowych szkół oraz wzrostem rekrutacji na uczelnie kształcące kadry inżynierskie i projektantów dla sektora. Niestety jednak wciąż nie w pełni przekłada się to jeszcze na pracę w przedsiębiorstwach (dane Sektorowej Rady).

Rekomenduje się prowadzenie prac na rzecz dalszej poprawy wizerunku sektora jako przyszłościowego, innowacyjnego i stabilnego pracodawcy oraz promowanie jego pełnego obrazu, ze zwróceniem uwagi na rynkowy i innowacyjny potencjał wszystkich działów (C.13, C.14, C.15) oraz podjęcie działań na rzecz rozwoju krajowego sektora tekstylno-odzieżowo-skórzanego w układzie od surowca do wyrobów finalnych. Przywrócić należy kształcenie na poziomie średnim z obszaru włókiennictwa i dla przemysłu

⁷⁷ <https://hrp.com.pl/projekty/przepis-na-rozwoj-moda-2/#opis-projektu>

⁷⁸ https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/power_czyli_wlacz_sie_wydanie_iii_zaktualizowane_2017.pdf

⁷⁹ <https://hrp.com.pl/>

obuwniczo-skórzanego. Zwiększyć należy wysiłki na rzecz zachowania kadry techniczno-inżynierskiej dla branży. Dodatkowo podjąć należy działania, aby w szerokim odbiorze społecznym widziany był pełen obraz sektora, z jego interdyscyplinarnością oraz potencjałem rozwojowym i innowacyjnym. Zerwać należy z wizerunkiem sektora jako wyłącznie dostawcy produktów mody wpisanych w ideę fast fashion oraz „ekologicznego szkodnika”. Należy upubliczniać i promować wszystkie działania jego podmiotów, wpisujące się w obszar zrównoważonego rozwoju oraz gospodarki i obiegu zamkniętym. Zrównoważony rozwój branży zyskuje wciąż na znaczeniu, a w sektorze szereg działań zmierza do produkcji bardziej odpowiedzialnej oraz próby domykania modeli produkcyjnych. Ważne jest holistyczne podejście do tych zagadnień, uwzględniające uruchomienie łańcuchów zbierania oraz technologii przetwarzania i utylizacji odzieży i tekstyliów, które utraciły swoją użyteczność. Dla takiej gospodarki i przyszłości sektora trzeba teraz edukować i szkolić kadr projektowe oraz techniczno – technologiczne.

5. Propozycje zmian dostosowujących kształcenie do przyszłości sektora

„Na podstawie analizy wypowiedzi pracodawców i pracowników branży odzieżowej i obuwniczej analizy zawartości pism branżowych drukowanych i internetowych, a także własnych doświadczeń wynikających z wieloletniej obserwacji funkcjonowania branży odzieżowej, Rada zbadała zapotrzebowanie branży na konkretne kwalifikacje związane z prowadzeniem procesu produkcji odzieży i obuwia. Wyniki badań pokazały obszary deficytów w zakresie kwalifikacji osób zaangażowanych w procesy produkcji odzieży i obuwia. Dotyczą one zarówno wiedzy branżowej, umiejętności oraz kompetencji społecznych.

100% badanych uważa, że kształcenie musi być dostosowane do panujących trendów.”⁸⁰

Jak podano w opracowaniu⁸¹ ankietowani uczestnicy sektora (przedsiębiorcy, pracownicy, eksperci) podają jako istotne dla branży i edukacji kadr następujące obszary:

- **uwzględnienie IT, projektowanie 3D – 72%**
- **nowe kierunki rozwoju materiałów (elementy, ekologii, zdrowia, nanotechnologii) – 57%**
- **uwzględnienie IT w projektowaniu 2D – 43%**
- **szycie na miarę pod indywidualne zamówienie klienta – 43%**
- **odzież SMART – 15%”⁸²**

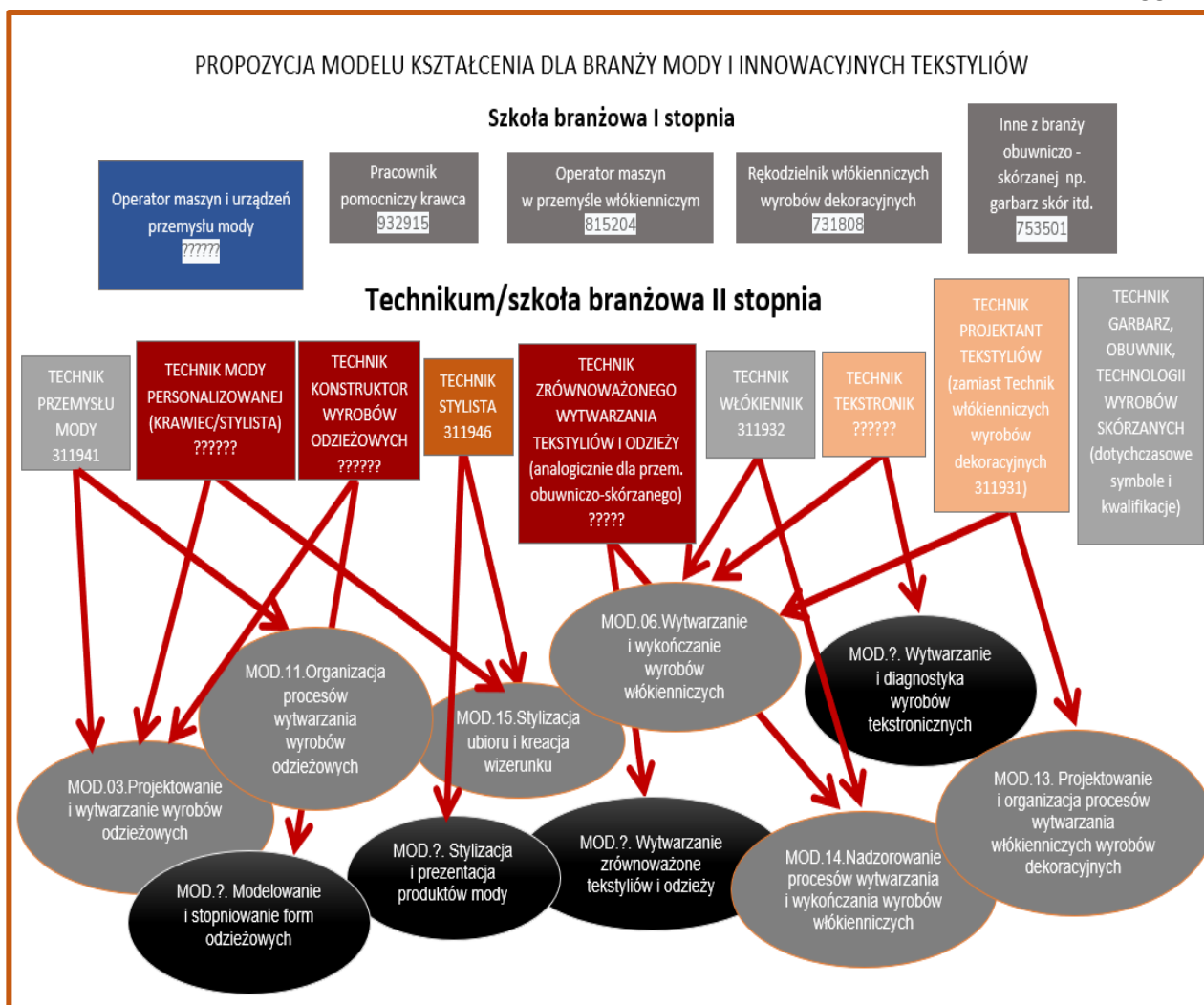
Badania te nic nie straciły na istotności, a wręcz przeciwnie obserwuje się wzrost znaczenia wymienionych powyżej obszarów w praktyce sektorowej, na rynku (zachowania i preferencje konsumenckie), co musi przełożyć się na rekomendacje strategicznych kierunków rozwoju sektora, a szczególnie edukacji dla jego przyszłości.

Biorąc pod uwagę powyższe oraz autorskie rozeznanie i wyniki sektorowego researchu (rozmowy z pracodawcami i ekspertami, praktykami-szkoleniowcami, naukowcami, analizę sektorowych publikacji) i wszystko, co opisano powyżej zaleca się rozważenie zmian w edukacji dla sektora na poziomie szkół branżowych i techników według przedstawionego na rysunku schematu (rys.8). Jest to wstępna propozycja uzasadniająca rekomendację: należy podjąć sektorową dyskusję nad zmianami kwalifikacji i nazw wybranych zawodów oraz wprowadzeniem nowych, dostosowanych do potrzeb rynku na miarę przełomu trzeciej i czwartej dekady XXI wieku. Podobne zmiany – zwłaszcza zmierzające do kształcenia projektantów przygotowanych do modelu designu zrównoważonego, inżynierów – technologów do modelu gospodarki cyrkularnej i zrównoważonej produkcji proponuje się przedłożyć jako rekomendację Rady przedstawicielom edukacji na poziomie wyższym.

⁸⁰ Rekomendacje zmian dla sektora Przemysłu Mody, Rafał Kunaszyk, 2017 (udostępnione przez Sektorową Radę ds. Kompetencji Moda i Innowacyjne Tekstyli), na prawach rękopisu

⁸¹ ibidem

⁸² ibidem

Rys.8. Propozycja modelu kształcenia jako podstawy do sektorowych konsultacji; legenda:

- nowe kwalifikacje wymagające opracowania i włączenia do ZRK (Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji)
- nowe zawody na poziomie IV PRK (Polska Rama Kwalifikacyjna), wymagające opracowania i wpisania do ZRK
- nowe zawody na poziomie III PRK wymagające opracowania i włączenia do ZRK
- zawód rekomendowany do modyfikacji kwalifikacji
- nowe zawody na poziomie IV PRK nie włączone do ZRK (eksperyment dydaktyczny w toku, brak danych o kwalifikacjach)
- kwalifikacje włączone i funkcjonujące w ZRK
- zawody na poziomie IV PRK włączone i funkcjonujące w ZRK
- zawody na poziomie III PRK włączone i funkcjonujące w ZRK

UWAGI DO MODELU

Dotychczasowy zawód KRAWIEC (symbol cyfrowy zawodu 753105) uplasowany był na poziomie III Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK i SRK), kwalifikacja pełna, wyodrębniona w zawodzie to: Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych MOD.03., a typ szkoły, w której odbywa się kształcenie w zawodzie: branżowa szkoła I stopnia. Dodatkowo kształcenie w zawodzie krawiec może być prowadzone na kwalifikacyjnych kursach zawodowych. Jak podano w charakterystyce zawodu „*absolwent szkoły kształcącej w zawodzie krawiec realizuje zadania związane z wytwarzaniem oraz konfekcjonowaniem wyrobów odzieżowych. W procesie kształcenia zawodowego kształtowane są umiejętności rozpoznawania materiałów odzieżowych i dodatków krawieckich, określania ich właściwości oraz możliwości zastosowania, dobierania fasonów odzieży do określonych typów sylwetek klientów, korzystania z rysunków żurnalowych i modelowych, wykonywania prostych projektów plastycznych oraz konstruowania i modelowania form odzieży zgodnie z zamówieniem klienta. Krawiec wykonuje również czynności związane z organizacją stanowiska pracy, obsługą maszyn szwalniczych typu: owerlok, stębnówka, guzikarka, dziurkarka oraz urządzeń odzieżowych, pras i manekinów prasowniczych, wykonywania różnych asortymentów odzieży dla wszystkich grup wiekowych, a także wykonywania przeróbek i napraw krawieckich wyrobów odzieżowych. Absolwent szkoły kształcącej w zawodzie krawiec może też prowadzić własną działalność gospodarczą związaną z wytwarzaniem odzieży oraz świadczeniem usług.*”⁸³ Te obszerne zadania łączące w sobie pracę stylisty, projektanta, konstruktora, materiałoznawcy, wykonawcy wyrobów odzieżowych nie są możliwe do opanowania w toku kształcenia w branżowej szkole I stopnia.

Proponuje się przenieść kształcenie w zawodzie krawiec z poziomu szkoły branżowej I stopnia (PRK III) na poziom technikum i szkoły branżowej II stopnia (PRK IV) oraz zmienić nazwę zawodu na taką, która oddaje jego rzeczywisty sens i rolę rynkową w XXI wieku na np. Technik mody personalizowanej lub Krawiec-stylista.

Równolegle proponuje się zmienić kwalifikacje przypisane do zawodu STYLISTA, tak aby oddawały one rzeczywisty zakres profesjonalnych obowiązków. Obecnie: „*Absolwent szkoły prowadzącej kształcenie w zawodzie technik stylisty powinien być przygotowany do wykonywania zadań zawodowych: 1) w zakresie kwalifikacji MOD.03. Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych: a) projektowania wyrobów odzieżowych, b) konstruowania podstawowych wyrobów odzieżowych, c) modelowania podstawowych wyrobów odzieżowych, d) dobierania materiałów i dodatków do wyrobów odzieżowych, e) obsługi maszyn i urządzeń stosowanych podczas wytwarzania wyrobów odzieżowych, f) wykonywania wyrobów odzieżowych; 2) w zakresie kwalifikacji MOD.15. Stylizacja ubioru i kreacja wizerunku: a) stylizowania sylwetki - ubioru, fryzury, makijażu i akcesoriów, b) doboru tematycznego ubioru, fryzury i makijażu do kreowanego wizerunku, c) doboru ubioru i fryzury do kształtu sylwetki, d) prowadzenia własnej działalności w zakresie*

⁸³ https://kwalifikacje.gov.pl/k?id_kw=12946

*stylizacji ubioru i kreacji wizerunku.*⁸⁴ Jednak z definicji słownikowej i praktyki branżowej wynika, że stylistą to profesjonalista tworzący czyjś wizerunek, doradzający odpowiedni do osoby, sytuacji, okazji strój, makijaż, fryzurę; obecnie również doradca zakupowy, pomagający wybrać właściwe dla danej osoby ubrania. To również ktoś, kto profesjonalnie zajmuje się wyglądem i wizerunkiem gwiazd, osób publicznych, ale również doбором akcesoriów do prezentacji strojów na pokazach mody i w mediach. Stylista może wykonywać obowiązki visual merchandisera, może pomagać przy realizacji sesji zdjęciowych prezentujących kolekcje ubiorów, butów, dodatków oraz pracować przy pokazach mody i na targach. Może również współpracować z markami odzieżowymi, obuwniczymi, producentami modowych akcesoriów w celu odpowiedniej prezentacji ich produktów. W praktyce rynkowej nie wymaga się od stylistów opanowania umiejętności projektowania i wykonania wyrobów odzieżowych. Jak pokazuje doświadczenie po udanej początkowej rekrutacji na ten kierunek kształcenia, część osób rezygnuje z wybranej ścieżki edukacyjnej w momencie, gdy w ich programie pojawiają się zajęcia z konstrukcji i szycia. Należy więc uporządkować właściwe treści w kwalifikacji o symbolu 311946 – technik stylisty.

- **KRAWIEC – STYLISTA, z kwalifikacjami MOD.03. Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych oraz MOD.15. Stylizacja ubioru i kreacja wizerunku, to powinna być droga dla tych osób, które chcą opanować warsztat kreacji wizerunku i dodatkowo nabyć umiejętności pozwalające na samodzielne projektowanie, wykonywanie konstrukcji oraz szycie odzieży. STYLISTA natomiast z kwalifikacjami: dotychczasową MOD.15. Stylizacja i kreacja wizerunku oraz nową, roboczo nazwaną MOD.?. Stylizacja i prezentacja produktów mody. Takie przypisanie kwalifikacji do zawodu zrealizuje właściwe kształcenie i odda ideę profesji o już stosunkowo długiej tradycji rynkowej.**
- **Jako zupełnie nowy zawód proponuje się wprowadzić profesję roboczo nazwaną: TECHNIK ZRÓWNOWAŻONEGO WYTWARZANIA TEKSTYLÓW I ODZIEŻY o kwalifikacjach: MOD.14. Nadzorowanie procesów wytwarzania i wykończenia wyrobów włókienniczych i nowej kwalifikacji roboczo nazwanej MOD.?. Wytwarzanie zrównoważone tekstyliów i odzieży. Proponuje się wprowadzenie analogicznego zawodu dla przemysłu skórzanego, garbarskiego i obuwniczego: TECHNIK ZRÓWNOWAŻONEGO WYTWARZANIA SKÓR I OBUWIA.**
- **Rekomenduje się pełne opracowanie i wpisanie do PRK (SRK) kwalifikacji właściwych dla TECHNIKA TEKSTRONIKA oraz TECHNIKA PROJEKTANTA TEKSTYLÓW – oba zawody obecnie są wdrażane jako eksperyment dydaktyczny w CKZiU w Łodzi. Dla zawodu TECHNIKA TEKSTRONIKA właściwymi kwalifikacjami wydają się być: MOD.06. Wytwarzanie i wykończenie wyrobów włókienniczych oraz nowa kwalifikacja MOD.?. Wytwarzanie i diagnostyka wyrobów tekstronicznych. Dla TECHNIKA PROJEKTANTA TEKSTYLÓW odpowiednimi kompetencjami są: MOD.13. Projektowanie i organizacja procesów wytwarzania włókienniczych wyrobów**

⁸⁴ https://kwalifikacje.gov.pl/k?id_kw=13897

- dekoracyjnych oraz MOD.06. Wytwarzanie i wykończanie wyrobów włókienniczych – do dyskusji z autorem i prowadzącym eksperyment dydaktyczny.
- Proponowany we wcześniejszych rekomendacjach zawód **KONSTRUKTOR WYROBÓW ODZIEŻOWYCH** rekomendowany jest nadal do wprowadzenia (biorąc pod uwagę zapotrzebowanie rynkowe) z kwalifikacjami: MOD.03. Projektowanie i wytwarzanie wyrobów odzieżowych oraz nową MOD.?. Modelowanie i stopniowanie form odzieżowych.
 - Rekomenduje się podjęcie sektorowej debaty nad wypracowaniem modelu kształcenia na poziomie III i IV, który obejmowałby aktualne rynkowe zapotrzebowanie na branżowe kompetencje, inne niż wymienione powyżej oraz wybiegałby myślą w przyszłość.
 - Proponuje się również rozważenie wprowadzenia do kształcenia sektorowego kwalifikacji z obszaru e-commerce mody z uwzględnieniem nowych form prezentacji ubiorów w postaci ich cyfrowych modeli (programy do symulacji 3D).
 - Rekomenduje się podjęcie działań w celu przywrócenia kształcenia w zawodzie technik włókiennik i operator maszyn w przemyśle włókienniczym oraz w zawodach właściwych dla przemysłu obuwniczego i skórzanego.
 - Rekomenduje się położenie nacisku na edukację sektorowych techników i inżynierów (z obszaru chemicznej i mechanicznej technologii wyrobów) oraz podjęcie działań służących zapewnieniu pracowników produkcyjnych (np. poprzez doszkalanie uchodźców z Ukrainy gotowych pracować w branży mody i innowacyjnych tekstyliów).
 - Rekomenduje się włączenie do programów nauczania na poziomie wyższym dla sektorowych projektantów programów do projektowania i symulacji butów, odzieży i tekstyliów w 3D.
 - Rekomenduje się podejmowanie inicjatyw międzysektorowych służących rozwojowi i budowaniu potencjału innowacyjnego sektora.

5.1. Rynek pracy 4.0 widziany przez pryzmat kompetencji- sektor a kompetencje przyszłości

W wielu branżach i zawodach najbliższe lata przyniosą dynamiczny rozwój i zmiany, co jest spowodowane maksymalnym przyspieszeniem w obszarze rewolucji przemysłowej. Obecnie wszystko podporządkowane jest wyganiom przemysłu 4.0, tym samym zmienia się rynek pracy pod kątem zapotrzebowania na określone umiejętności zawodowe- już omówione w tej publikacji- oraz kompetencje miękkie. Analizując ten temat w odniesieniu do sektora mody i innowacyjnych tekstyliów trzeba zaznaczyć, że wspomniane kompetencje choć nie są bezpośrednio związane z wiedzą techniczną czy specjalistyczną, to w dużym stopniu wpływają na efektywność pracy oraz osiąganie sukcesów, co ma duży wpływ na satysfakcję zawodową, która jest jednym z najsilniejszych motywatorów w obszarze profesjonalnym. Warto przytoczyć kilka istotnych danych statystycznych, które najlepiej pokazują kierunek rozwoju w obszarze kompetencji miękkich. Do 2030 roku na europejskim

rynku pracy wzrosnie (blisko 22%) zapotrzebowanie na kompetencje społeczne. Głównie chodzi o przedsiębiorczość i zdolność do podejmowania inicjatywy. Natomiast o 14% wzrosnie zapotrzebowanie na wyższe kompetencje poznawcze, natomiast spadać będzie na podstawowe, w tym przetwarzania danych – w Europie aż o 23% w ciągu najbliższych 10 lat.⁸⁵

Kompetencje społeczne to zbiór umiejętności interpersonalnych pozwalających nam na prawidłowe funkcjonowanie w sytuacjach społecznych. Dobrze rozwinięte kompetencje społeczne w obszarze zawodowym wpływają na efektywne budowanie relacji w zespołach pracowniczych, sprawne zarządzanie konfliktami czy prawidłowe podejście do rozwiązywania problemów.

Choć pośród kompetencji przyszłości w różnych raportach czy opracowaniach na pierwszym miejscu wymieniana jest kreatywność, to jednak podczas rozmów z przedstawicielami przemysłu mody, pracodawcami w branży modowej, projektantami czy stylistami zdecydowanie nacisk kładziony jest na **komunikację interpersonalną werbalną i niewerbalną**. Obejmuje ona nie tylko przekazywanie informacji o trendach, stylach i kolekcjach, ale budowanie relacji z klientami, partnerami i mediami, to także dostosowanie się do różnych sytuacji, kanałów i odbiorców oraz znajomość specyfiki języka modowego. Jest ona niezbędna do budowania i wzmacniania wizerunku marki, promowania produktów i usług. Istotna w rozwiązywaniu problemów czy negocjacjach np. warunków współpracy.⁸⁶

W przemyśle mody największymi problemami komunikacyjnymi są: brak bezpośredniego kontaktu między pracownikami, posługiwanie się różnymi określeniami, brak wspólnego języka branżowego, brak synchronizacji czasu wśród pracowników.⁸⁷ To z kolei wpływa nie tylko na efektywność pracy, ale także ma przełożenie w postaci konkretnych strat materialnych. Uczniowie kierunków kształcenia zawodowego w branży modowej zwracają uwagę na niedostateczne uczenie w tym zakresie. Temat komunikacji ich zdaniem podczas zajęć, jest traktowany niejednokrotnie marginalnie. Jeżeli jest rozwijany, to w niedostatecznym stopniu. Brakuje młodzieży konkretnych przykładów, ćwiczeń czy studium przypadków.

Rekomenduje się wprowadzenie w kształceniu zawodowym konkretnych wiadomości w zakresie standardów przekazywania i odbierania informacji e-mailowych, ustnych oraz pisanych. Ponadto istotne jest zwracanie uwagi na kształtowanie podczas zajęć podstawowego i niezbędnego narzędzia komunikacji interpersonalnej, jakim jest aktywne słuchanie, a także w miarę możliwości czasowych stosowanie ćwiczeń wspomagających aktywne słuchanie.

⁸⁵ <https://www.parp.gov.pl/component/content/article/73481:swiat-sie-zmienia-jakich-kompetencji-bedziemy-potrzebowali-w-przyszlosci>

⁸⁶ Majer-Marzęcka, A. (2016). Kompetencje komunikacyjne w branży modowej. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

⁸⁷ <https://www.een.org.pl/storage/grants/documents/311/Rekomendacja-Rady-ds.-kompetencji-w-sektorze-Mody.pdf>

W czasie zajęć lekcyjnych należy zwracać uwagę na blokady komunikacyjne, dając przykłady niwelowania ich wraz z informacją na temat konkretnych korzyści płynących z takich działań. Uczniowie nie wiedzą czym są i jakie niosą konsekwencje blokady komunikacyjne. Jest potrzeba wskazywania konkretnych przykładów i stosowania zasad i reguł niwelujących trudności w komunikacji. Równie ważne jest wypracowywanie zasad i metod skupiania uwagi i koncentracji, gdyż ich brak jest przyczyną trudności w porozumiewaniu się.

Kolejną ważną dla branży modowej kompetencją jest przedsiębiorczość. Według definicji zawartej w Encyklopedii Zarządzania to działanie ukierunkowane na rozwój, mające charakter innowatorski. W wymiarze ekonomicznym sprzyja [...] „*tworzeniu bardziej efektywnych form organizacyjnych, wprowadzaniu nowych czynników produkcji, zdobywaniu nowych rynków zbytu i zaopatrzenia, wprowadzaniu nowych wyrobów*”.

[...] Przedsiębiorczość jest także postrzegana, jako skłonność do [...] „*podejmowania nowych, ryzykownych i niekonwencjonalnych przedsięwzięć, oraz na wykazywaniu inicjatywy w ich poszukiwaniu i wdrażaniu w życie*” [...] ⁸⁸

Uczniowie podkreślają, że zajęcia z przedsiębiorczości są zbyt teoretyczne. Za mało jest studium przypadków, konkretnych ćwiczeń z zakresu przedsiębiorczości, a informacje są często nie dopasowane do realiów.

Rekomenduje się dostosowanie treści kształcenia w zakresie przedsiębiorczości do obecnych i przyszłych wymogów obowiązujących na rynku pracy, jak i pomocnych w zakładaniu własnych firm. Również istotne jest wprowadzenie nowych atrakcyjnych metod i technik do kształcenia w tym zakresie takich, jak: korzystanie z zasobów Sztucznej Inteligencji, wykorzystywanie narzędzi TIK wspierających aktywnie i efektywnie zajęcia dydaktyczne takich, jak: Canva – bezpłatne narzędzie do tworzenia grafiki, przydatne także dla doradców zawodowych w szkołach, Padlet- rodzaj tablicy multimedialnej czy wykorzystywanie platform cyfrowych do pracy w „Chmurze”.

Myślenie projektowe (Design Thinking) to kompetencja przyszłości coraz częściej wymagana przez pracodawców. Jest to umiejętność twórczego rozwiązywania problemów, efektem myślenia projektowego jest tworzenie innowacyjnych usług czy produktów, będących odpowiedzią na realne zapotrzebowanie danej grupy odbiorców.

Kreatywność jest szukaniem sposobów na przełamywanie schematów myślenia, poszukiwaniem i stosowaniem nieszablonowych rozwiązań problemów, stosowaniem innowacyjnego podejścia w przekształcaniu sytuacji, która jest i funkcjonuje w taki sposób, by uzyskać nowe, niespodziewane często efekty działania. Kreatywność jest uważana za jedną z kluczowych kompetencji przyszłości.

⁸⁸ <https://mfiles.pl/pl/index.php/Przedsi%C4%99biorczo%C5%9B%C4%87>

Myślenie krytyczne coraz częściej obecnie poszukiwana kompetencja, do 2030 roku wymagana na rynku pracy, jest kluczowa przy rozwiązywaniu złożonych problemów. Racjonalność i uporządkowanie w myśleniu krytycznym pozwalają na zrozumienie związków między faktami lub koncepcjami.

W obszarze kompetencji przyszłości w branży modowej warto wymienić jeszcze zarządzanie sobą w czasie oraz czasem pracy, zarządzanie ludźmi, umiejętność pracy w zespole, aktywne uczenie się, zarządzanie stresem oraz elastyczność w działaniu i innowacyjność.

Jeśli chodzi o wyższe kompetencje poznawcze ważne są interdyscyplinarność i elastyczność poznawcza. Natomiast w obszarze umiejętności na wyróżnienie zasługują: Zdolności do podejmowania inicjatywy oraz negocjacyjne, inteligencja emocjonalna, orientacja na potrzeby, umiejętności współpracy i zarządzania międzykulturowego, a także zarządzanie różnorodnością.

Konkretne zapotrzebowanie na kompetencje przyszłości powinno być wyznacznikiem wprowadzania zmian w kształceniu zawodowym oraz doradztwie zawodowym w szkołach. Uczniowie techników i szkół branżowych przemysłu mody oprócz wiedzy zawodowej muszą zostać wyposażeni w kompetencje, które pozwolą im odnaleźć się na rynku pracy 4.0.

6. Rekomendacje końcowe

W treści opracowania przedstawiono szereg szczegółowych rekomendacji (zaznaczone pogrubieniem i obramowaniem), dotyczących konkretnych działań, które należy podjąć na rzecz przygotowania sektora, a przede wszystkim kadr dla jego trwania, rozwoju, przekształcenia w innowacyjny, atrakcyjny, oparty na wiedzy oraz dostosowany do aktualnych trendów światowej gospodarki. Oprócz więc tych wymienionych wcześniej, licznych działań, które należy podjąć i całościowo koordynować, zwraca się uwagę na główne, krytyczne warunki rozwoju sektora, które z perspektywy 2023 są szczególnie ważne, planując jego przyszłościowy rozwój na kolejne lata. Zdając sobie sprawę z wagi momentu istotnych przeobrażeń zachodzących w sektorze, narodowej gospodarce i na światowych rynkach w czasie popandemicznym, wywołanych również dynamiką zmian w światowej gospodarce, skutkami wojny na Ukrainie, potrzebą przebudowy łańcuchów dostaw i powiązań kooperacyjnych oraz aktualnym stanem sektora rekomenduje się, co poniżej.

1. Rekomenduje się podjęcie skutecznych działań w celu zachowania w kraju, a nawet rozbudowy, pełnego potencjału produkcyjnego sektora w kompleksowym cyklu wytwórczym (od surowca do wyrobu gotowego, a nawet do przetworzenia i utylizacji produktów, który utraciły swoją użyteczność – gospodarka cyrkularna), poprzez opracowanie kompleksowej strategii rozwoju w perspektywie średnio (do 2030 roku) i długoterminowej (z kontynuacją w kolejnej dekadzie) zawierającej: strategiczne cele i punkty milowe; zdefiniowanie i zapewnienie zasobów koniecznych do jej realizacji, w tym finansowych; wskazanie centrum koordynacji jej realizacji, przygotowanie planów operacyjnych realizacji tej strategii dla poszczególnych działów sektora (C.13, C.14, C.15); zbudowanie platformy networkingowej podmiotów mogących synergicznie realizować tę strategię oraz stworzenie ram organizacyjno-prawnych do wdrożenia pełnego programu.

Wagę tego postulatu wzmacnia fakt, że sektor jest i powinien pozostać znaczącym elementem gospodarki narodowej, tworzącym skumulowaną wartość dodaną oraz zapewniającym wiele tysięcy miejsc pracy. Dodatkowo sektor dostarcza na rynek konsumencki dóbr zaliczanych do tych pierwszej potrzeby i produkuje szereg komponentów wykorzystywanych przez inne branże. Rekomenduje się również podjęcie działań na rzecz dostosowania funkcjonowania sektora do modelu gospodarki cyrkularnej. Zadanie to jest długofalowe i wymaga podjęcia kroków zapewniających powstanie w kraju technologii oraz przedsiębiorstw zapewniających możliwość efektywnego ekonomicznie przetworzenia, a finalnie utylizacji produktów wytwarzanych przez sektor. Dla tego perspektywicznego celu należy już dzisiaj edukować kadry i podjąć debatę z udziałem praktyków życia gospodarczego, branżowych placówek i jednostek badawczych, sektorowych ekspertów, aby najpierw zinwentaryzować potencjał i zasoby, które mogą służyć realizacji tych ambitnych celów (domykanie obiegów produkcyjnych i rynkowych) oraz zdiagnozować deficyty i wdrożyć działania na rzecz ich eliminacji.

2. Zdefiniowanie branży jako jednej z podstawowych gałęzi gospodarki narodowej.

Ze względu na posiadane wieloletnie doświadczenie, skumulowaną kulturę techniczną, wciąż znaczące zasoby pracy i liczbę podmiotów działających w sektorze, potwierdzoną empirycznie zdolność do podjęcia skutecznej konkurencji na rynkach międzynarodowych, a wreszcie trwały popyt rynkowy (potwierdzony w najnowszych danych GUS – rys.2, rys.3) na produkty wytwarzane przez branżowy przemysł, należy uznać sektor jako jeden z kluczowych segmentów gospodarki narodowej.

3. Podjęcie aktywnej dyplomacji gospodarczej służącej wsparciu i ochronie branży na rynkach zagranicznych.

Rekomendacja ta jest to związana z obserwowanym intensywnym i skutecznym wchodzeniem sektorowych podmiotów na rynki międzynarodowe, głównie poprzez sprzedaż produktów gotowych w kanałach e-commerce oraz międzynarodowe platformy multibrandowe, co wiąże się z koniecznością wyposażenia pracowników w wiedzę dotyczącą specyfiki, zasad i regulacji prawnych obowiązujących na rynkach zagranicznych (szczególnie pozaunijnych) oraz zapewnienia im instytucjonalnego wsparcia w sytuacjach konfliktowych. Rekomenduje się również podjęcie działań na arenie europejskiej poprzez organizacje branżowe spowalniające proces wprowadzenia regulacji prawnych, które nałożą na przedsiębiorstwa obciążenia z obszaru tzw. „zielonych certyfikatów”, cyfrowych paszportów produktów, do których polskie mikro, małe, a nawet średnie przedsiębiorstwa nie są jeszcze organizacyjnie i kadrowo przygotowane, choć często realnie działają w ramach odpowiedzialności i zrównoważonego rozwoju. Rekomenduje się szerokie informowanie o planowanych zmianach, monitorowanie procesu ich tworzenia, zakresu i czasu wprowadzanych regulacji, ich racjonalizację oraz zadbanie o odpowiednio długie vacatio legis, umożliwiające polskim firmom podjęcie kroków dostosowawczych.

4. Stworzenie warunków do rozwoju trzonu sektora, tzn. rodzimych MiŚP.

Ponieważ podmioty działające w ramach sektora to głównie mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa, rozproszone po całym kraju i często będące znaczącymi podmiotami gospodarczymi dla społeczności lokalnych, to tworzenie przyjaznych warunków do rozwoju tego segmentu gospodarki narodowej (a nie uprzywilejowanie dużych, międzynarodowych korporacji) powinno być jednym z kluczowych wyzwań dla polityki gospodarczej rządu. Natomiast organizacje branżowe, będące rzecznikami interesu podmiotów tworzących sektor, w ramach dialogu społeczno – politycznego, we współpracy z Rzecznikiem Małych i Średnich Przedsiębiorców powinny lobbować na rzecz ograniczenia regulacji i uproszczenia prawa (szczególnie podatkowego). Należy podjąć kroki na rzecz opracowania platformy kooperacyjnej pomiędzy rodzimymi podmiotami, wpisanej w obszerniejszą platformę sektorowej wiedzy, która jest niezbędnym narzędziem do planowania i skutecznego wdrażania programów rozwojowych firm, często nieposiadających w ramach własnych zasobów odpowiedniego potencjału do dostosowania się do przeobrażeń rynkowych, a niekiedy nawet dostrzeżenia własnych możliwości włączenia się w nowe modele biznesowe i gospodarcze.

5. Utrzymanie, a docelowo zwiększenie potencjału kadrowego sektora.

Ponieważ to praca ożywia kapitał (trwały i płynny), należy kontynuować działania zmierzające do zapewnienia właściwej liczby i struktury (profil zawodowy) pracowników sektora poprzez dalsze prowadzenie działań zmierzających do przedstawienia pełnego i atrakcyjnego wizerunku sektora oraz jego podmiotów jako rzetelnych, dających szansę rozwoju pracodawców. Zaleca się kontynuowanie działań z obszaru doradztwa zawodowego, prowadzonego przez osoby świadome istoty i potencjału sektora. Rekomenduje się kontynuowanie programów szkoleniowych umożliwiających szybkie, dopasowane do realnych potrzeb rynku i przedsiębiorstwa kwalifikacji pracowników oraz przygotowywanie osób spoza branży do podejmowania obowiązków zawodowych w sektorze. Rekomenduje się utrzymanie finansowania programów szkoleniowych i doradczych dedykowanych branży.

6. Dalszy rozwój i dostosowanie do rzeczywistych potrzeb rynku oraz perspektyw jego rozwoju szkolnictwa zawodowego wszystkich poziomów.

Rekomendacja ta jest uwzględniona i szczegółowo umówiona w niniejszym opracowaniu. Dla jej realizacji zaleca się skuteczne włączenie pracodawców i branżowych ekspertów w procesy kształtowania modeli i programów kształcenia. Dodatkowo zaleca się przeprowadzenie kompleksowych badań sektorowych zasobów i potrzeb kapitału ludzkiego, weryfikujących zasadność proponowanych zmian. W związku z tym zwraca się uwagę na konieczność zapewnienia funduszy na rzecz takiego działania. Rekomenduje się przed wykonaniem badania przeprowadzenie eksperckich konsultacji, mających na celu właściwe, obejmujące pełne spektrum sektora oraz realne perspektywy jego rozwoju (kształcenie kadr dla przyszłości) przygotowanie ankiet i scenariuszy wywiadów, które przyczynią się do uzyskania informacji rzeczywiście wspierających procesy dostosowania kształcenia do potrzeb realnej gospodarki.

7. Wypracowanie efektywnego modelu kształcenia, doksztalcenia i pozyskiwania kadry dydaktycznej. Wypracowanie i wdrożenie optymalnego modelu powstających właśnie Branżowych Centrów Umiejętności jako przestrzeni interakcji: edukacja wszystkich poziomów - praktycy życia gospodarczego (pracodawcy, branżowi specjaliści, eksperci) - branżowe instytucje (organizacje pracodawców, instytucje badawczo-rozwojowe, inne).

Aby kształcić kadry na potrzeby życia gospodarczego, a szczególnie dla sektora, w który wpisane są dynamiczne zmiany, wynikające z jego natury (moda), ale również skutecznie wprowadzającego nowe produkty i absorbującego innowacje technologiczne, należy kontynuować działania mające na celu zapewnienie odpowiednich kadr dydaktycznych (instruktorzy i nauczyciele zawodu, szkoleniowcy). Rekomenduje się kontynuowanie działań zmierzających do większego zaangażowania praktyków życia gospodarczego w procesach edukacyjnych (staże uczniowskie i studenckie), proponując rozważenie wprowadzenia regulacji prawnych, dających przedsiębiorcom włączającym się w takie formy edukacji ulgi finansowe. Rekomenduje się wykorzystanie Branżowych Centrów Umiejętności jako przestrzeni doszkalania sektorowych kadr dydaktycznych. BCU powinny być miejscem realizacji takiego kształcenia, a dodatkowo diagnozowania szerokich potrzeb branży, na tle jej rozwoju w ramach krajowej gospodarki oraz na forum międzynarodowym. Powinny to być

swoiste, branżowe inkubatory eksperymentu dydaktycznego, strony inicjujące nowe programy i kierunki kształcenia, centra doradztwa i informacji zawodowej, działające na potrzeby pracodawców, jak również przyszłych pracowników, „sprzęgła” między światem edukacji i nauki a praktyką przemysłową i potrzebami rynkowymi. Dodatkowo powinny zajmować się diagnostyką, a nawet być trendwatcherem potrzeb kadrowych oraz rozwojowych sektora mody i innowacyjnych tekstyliów. Branżowe Centa Umiejętności powinny stać się miejscem integracji szeroko rozumianych działań edukacyjno-szkoleniowych na potrzeby rozwoju umiejętności uczniów, studentów, pracowników firm (kadra techniczna różnych szczebli) i innych osób uczących się, w tym nauczycieli zawodu, trenerów, instruktorów branżowych.

8. Stworzenie branżowej bazy wiedzy oraz informacji o sektorze w formie wirtualnej platformy edukacyjno-informacyjno-networkingowej z różnymi obszarami i poziomami dostępu.

Nagromadzone w czasie działań Sektorowej Rady doświadczenie, materiały (analizy, prognozy, rekomendacje, broszury informacyjne, prezentacje i inne), zgromadzony wokół zespół ekspertów i praktyków oraz zdobyte doświadczenie i rozeznanie rzeczywistych potrzeb wszystkich uczestników sektora jest dobrą podstawą do podjęcia prac nad utworzeniem platformy internetowej, z której korzystać mogłyby wszystkie podmioty sektora oraz jego otoczenie. Podstanie takiej elastycznej, regularnie upgradowanej, wielodostępnej bazy wydaje się szczególnie istotne ze względu na złożoność sektora, jego rozproszenie (geografia, liczba uczestników) oraz dynamikę zmian zachodzących na rynku, szczególnie produktów mody. Rekomenduje się powstanie zespołu eksperckiego, wytypowanie lidera, opracowanie architektury takiego systemu, podjęcie długofalowych działań na rzecz sukcesywnej rozbudowy bazy, a przede wszystkim zapewnienie potencjału intelektualnego, organizacyjnego i finansowego w celu stworzenia dzieła rzeczywiście służącego sektorowemu rynkowi, przemysłowi i branżowej edukacji.

9. Dalsze budowanie wizerunku branży jako atrakcyjnego pracodawcy oraz zerwanie z obrazem sektora kojarzonego z *fast textiles i fast fashion*.

Rekomendacja ta wiąże się z koniecznością poinformowania otoczenia społeczno-gospodarczego branży o rzeczywistym stanie polskiego sektora mody i innowacyjnych tekstyliów, którego właściwy, zgodny z rzeczywistością obraz zakłócany jest poprzez wizerunek widziany z perspektywy modeli biznesowych globalnych uczestników branży (wielkie sieci sprzedażowe i tanie rynki produkcji). Polscy przedsiębiorcy podejmują skutecznie działania związane z ograniczeniem nadprodukcji, projektowaniem i wytwarzaniem tekstyliów i odzieży o dłuższej żywotności oraz wysokiej jakości, wprowadzaniem innowacji produktowych, procesowych i organizacyjnych, funkcjonowaniem w modelach eliminujących negatywny wpływ środowiskowy, według europejskich standardów. Ten kierunek działań musi być pokazywany, promowany, wzmacniany i wprowadzony do procesów edukacji, zarówno branżowych kadr, jak również konsumentów dóbr wytwarzanych przez sektor. Rekomenduje się podjęcie intensywnych działań z obszaru edukacji konsumentów, zmierzające do wykształcenia właściwych postaw zakupowych:

zerwanie z modelem konsumeryzmu, postawieniem na jakość nie ilość, świadomy wybór produktów o odpowiedniej relacji jakość – użyteczność - cena oraz promujących postawę patriotyzmu zakupowego.

10. Podjęcie zintegrowanych działań na rzecz wykreowania specyfiki polskiej branży tekstylnej i mody.

Należy podjąć debatę sektorową czym kojarzy się polski produkt, co jest naszą specjalnością, w czym możemy budować przewagę na europejskim globalnym rynku, jaki jest obszar naszej sektorowej specjalizacji); trzeba uwolnienia się od tyranii status quo - wtórnego naśladowcy światowych trendów w celu znalezienia obszaru rodzimych przewag konkurencyjnych na polskim i międzynarodowych rynkach. Rekomendacja ta dotyczy kreowania specyfiki polskiego sektora odzieżowo-tekstylnego, wylansowania marki polskich produktów mody oraz promocji naszych produktów flagowych, często nierozpoznawalnych nawet na naszym rynku. Wydaje się, że narzędziem do realizacji takiego celu mogłaby być wydzielona część platformy sektorowej zawierająca np. branżowe produkty flagowe podzielone na: polskie innowacje, polska tradycja, polska jakość, polska marka, sektorowe start-upy.

Autorzy opracowania:

Marzanna Lesiakowska-Jabłońska

Agata Jędrysko